

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบสมัครใจ ของกองบัญชาการช่วยรบที่ 3 กองทัพภาคที่ 3 ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด

1.2 สภาพปัญหา ยาเสพติดในประเทศไทย

1.3 กรอบแนวคิดและมาตรการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องวิจัย

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

I.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด

ยาบ้า เป็นสารกระตุ้นประสาทในกลุ่ม แอมเฟตามีน (Amphetamine Type Stimulants หรือ ATS) มีการใช้ในประเทศไทยมานานกว่า 40 ปี แต่ในช่วง 30 ปีแรกนั้นจะเป็นการใช้โดยการรับประทานเพื่อหวังผล ได้แก่

1.1.1 การเพิ่มพลังในการทำงาน เช่น คนงานก่อสร้าง แรงงานภาคเกษตร ในช่วงการเก็บเกี่ยวที่ต้องเร่งงาน เช่น คนงานตัดอ้อย เก็บลำไย หรือเกี่ยวข้าว

I.1.2 เล่นงาน เช่น คนขับรถบรรทุก รถโดยสารทางไกล นักเรียนที่เร่งอ่านหนังสือก่อนสอบ คนงานที่ทำงานผลิตกลางคืน หรือธุรกิจบันเทิงต่าง ๆ

ปี 2539 การใช้ยาบ้ารุนแรง และเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการกระจายในหมู่นักเรียนในโรงเรียน ตัวเลขจากการสำรวจของแอบเคโพล ปี 2542 ประมาณว่ามีเด็กนักเรียน ๒6 ถึงระดับมหาวิทยาลัย มีประสบการณ์ใช้ยาบ้าถึง 380,565 คน และส่วนใหญ่เป็นการใช้โดยการสูบ ซึ่งไม่น่าแปลกใจที่มีชาวคนสูบยาบ้าแล้วคลุ้มคลั่ง จับแม่ค้าหรือเด็กเป็นตัวประกัน หรือทำร้ายผู้อื่นเกิดขึ้นมาถี่มาก นอกจากนี้จากการศึกษาเกี่ยวกับสถิติคนไข้โรคจิตของโรงพยาบาลจิตเวชที่เชียงใหม่ แสดงให้เห็นการเพิ่มขึ้นของคนไข้โรคจิตอันเกี่ยวกับการใช้ยาบ้าเพิ่มขึ้นในปี 2539, 2540, 2541 เป็น 421, 1,459, 2,667 คน ตามลำดับ และมีข้อมูลจากการวิจัยของนักวิทยาศาสตร์ที่ได้ทุนจาก NIDA (National Institute on Drug Abuse, USA) ซึ่งตีพิมพ์

ในวารสารทางการแพทย์ เช่น Neurology ปี 2000, Synapse ปี 1997, Neuro Science ปี 1999. Brain Research. NIDA Note, Research Report Series on Meth-Amphetamine และหนังสือ Treatment Improvement Protocol NO 33 by CSAT SAMHSA USA

ในช่วงหลายศตวรรษที่ผ่านมา การศึกษาเกี่ยวกับสารเสพติด ทำให้เข้าใจสรีระวิทยาและพื้นฐานของพฤติกรรมของมนุษย์ได้มากขึ้น การค้นพบหลักฐานว่า สรีระวิทยาและพันธุกรรมของการติดยา ทำให้มุมมองต่อผู้ติดยาเปลี่ยนไปจากเดิม คือแทนที่จะมองว่าผู้ติดยาเป็นคนจิตใจอ่อนแอไม่เข้มแข็ง เรากลับมามองด้านความเห็นอกเห็นใจมากขึ้นว่า เขาเป็นโรคเกี่ยวกับสมอง เป็นโรคเรื้อรัง ที่กลับมาเป็นซ้ำอีกคล้าย ๆ กับโรคภายในร่างกายที่ไม่หายขาด เช่น เบาหวาน หรือโรคภูมิแพ้ เป็นต้น

การศึกษาทางวิทยาศาสตร์ พื้นฐานของสมองทำให้สามารถเข้าใจวงจรการทำงาน ของระบบประสาท และเข้าใจมากขึ้นว่าสารเสพติดแต่ละชนิด เข้าไปมีผลต่อเซลล์ของระบบประสาทส่วนใดอย่างไร อันจะนำไปสู่การให้การรักษา ทั้งในแง่ของยา และพฤติกรรมบำบัด ที่เหมาะสมกับคนไข้ที่ติดยา โดยเฉพาะในกลุ่มสารกระตุ้นประสาทได้ดีขึ้น

Alan Lechner (1999) ผู้อำนวยการของ NIDA (National Institute on Drug Abuse, USA) ได้กล่าวว่า "การที่เราจะแก้ปัญหาสารเสพติดได้ ๆ เรามีความจำเป็นต้องเข้าใจ สารเสพติดนั้นมีต่อผู้ใช้อย่างไร" ดังนั้น จึงต้องทราบถึงปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ซึ่งมีผู้รวบรวม ได้มากกว่า 70 อย่าง เช่น ครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น ขาดการศึกษา สังคมอ่อนแอ และอื่น ๆ มากมายแต่ดูเหมือนว่าปัจจัยเสี่ยงนั้น ทำให้คนเริ่มดื่มใช้ยา แต่หลังจากนั้นแล้ว คนกลับไปใช้ยาซ้ำอีก เพราะเกิดความชอบในฤทธิ์ของยานั้น เพราะยานั้นเข้าไปปรับเปลี่ยน อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ทำให้เกิดความเหงาใจ โดยการออกฤทธิ์ที่เซลล์ในระบบต่าง ๆ ของสมองนั่นเอง

ก่อนที่สารเสพติดใด ๆ จะมีผลต่อสมอง ก็ต้องเกิดจากนำสารนั้นเข้าสู่ร่างกาย ซึ่งมีเส้นทางหลักอยู่ 4 เส้นทาง คือ การกิน การฉีด การสูบ และการฉีดเข้าเส้นเลือด ถ้าใช้วิธีกินเข้าไป ต้องผ่านการย่อยในกระเพาะ สารเสพติดบางชนิดก็จะย่อยหรือแปรรูปไปทำให้ เหลือน้อยลง แต่ถ้าใช้วิธีฉีด สูบหรือฉีดเข้าเส้นเลือดดำ สารเหล่านั้นก็จะเข้าสู่กระแสเลือด โดยไม่ผ่านการย่อยสลายหรือแปรรูปไป เมื่อเข้าสู่กระแสเลือดแล้วก็ถูกส่งไปยังอวัยวะต่าง ๆ ทั้งร่างกายรวมทั้งสมองด้วย โดยสารที่จะผ่านเข้าสมองต้องมีโมเลกุลขนาดเล็ก ซึ่งโคเคนหรือ ยาบ้า สามารถผ่านได้โดยง่าย สมองเป็นศูนย์บัญชาการใหญ่ของร่างกาย มีส่วนรับข้อมูลเข้ามา และส่งงานออกไปยังกล้ามเนื้อ และอวัยวะต่าง ๆ รวมทั้งเป็นส่วนที่ควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก ความจำ ความคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ จึงเป็นเหมือนส่วนที่ควบคุมนิสัยใจคอและพฤติกรรมของ มนุษย์เรานั่นเอง (จรรยา จิตติวุฒิจาร, 2545)

ปัจจุบันยาเสพติดมีมากมายหลายร้อยประเภท ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. แบ่งตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทที่ส่วนกลาง

1.1 ประเภทกดประสาท ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน ยากล่อมประสาท สารระเหย ยานอนหลับ

1.2 ประเภทกระตุ้นประสาท ได้แก่ แอมเฟตามีน กระต่อม โคคาอิน ยาอี เอ็คตาซี

1.3 ประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเตสติ ดีเอ็นที เห็ดขี้ควาย ยาเค

1.4 ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน (อาจกด กระตุ้น หรือหลอนประสาทร่วมกัน) ได้แก่ กัญชา

2. แบ่งตามแหล่งที่มา

2.1 จากธรรมชาติ เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน กระต่อม กัญชา ฯลฯ

2.2 จากการสังเคราะห์ เช่น เฮโรอีน แอมเฟตามีน ยาอี เอ็คตาซี ฯลฯ

3. แบ่งตามกฎหมาย

3.1 พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เช่น แอมเฟตามีน เฮโรอีน LSD ยาอี ฯลฯ

3.2 พ.ร.บ. วัตถุหรือกฤตภัณฑ์อันตรายและประสาท พ.ศ. 2518 เช่น อีเฟดรีน

3.3 พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 เช่น ทินเนอร์ กาวแล็กเกอร์

การพิสูจน์ยาเสพติดชนิดเบื้องต้น มีขั้นตอนการตรวจพิสูจน์ ดังนี้

1. การตรวจสอบทางกายภาพ เช่น สี ปรากฏลักษณะ ขนาดของเม็ดยา น้ำหนักการบรรจุหีบห่อ ซอง และรายละเอียดอื่น ๆ

2. การตรวจคุณภาพวิเคราะห์ เป็นการตรวจพิสูจน์ให้รู้ว่าของกลางต้องสงสัยเป็น ยาเสพติดหรือไม่ ประเภทใด หรือชนิดใด

2.1 การตรวจพิสูจน์เบื้องต้น โดยใช้น้ำยาเคมี เพื่อการเปลี่ยนแปลงสีของ น้ำยา

2.1.1 Marquis reagent ทดสอบกับยาบ้า น้ำยาจะเปลี่ยนเป็นสีส้มและค่อยเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล, ทดสอบกับยาอี น้ำยาจะเปลี่ยนสีเทาออกดำ, ทดสอบกับเฮโรอีน น้ำยาจะเปลี่ยนเป็นสีขาว

2.1.2 Mecke reagent ทดสอบกับเฮโรอีน น้ำยาจะเปลี่ยนเป็นสีเขียว

2.1.3 Fordhe reagent ทดสอบเฮโรอีน น้ำยาจะเปลี่ยนเป็นสีม่วง

2.2 การตรวจเพื่อยืนยันผล โดยใช้ ทิน เลเยอร์ โครมาโตกราฟี (Thin Layer Chromatography. **THC**) และเครื่องมือแก๊สโครมาโตกราฟี (Gas Chromatograph. **GC**)

3. การตรวจหาปริมาณวิเคราะห์ เป็นการตรวจให้รู้ว่า ของกลางยาเสพติดนั้น ปริมาณความบริสุทธิ์ของตัวยาสเสพติดเท่าใดเครื่องมือที่ใช้คือ เครื่องมือแก๊สโครมาโตกราฟฟี (Gas Chromatograph, GC)

ลักษณะการติดยาสเสพติด

ยาเสพติดบางชนิดก่อให้เกิดการติดได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่ยาเสพติดบางชนิดก่อให้เกิดการติดทางด้านจิตใจ เพียงอย่างเดียว

การติดยาทางกาย เป็นการติดยาสเสพติดที่ผู้เสพต้องการเสพอย่างรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพ จะเกิดอาการผิดปกติอย่างมาก ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเรียกว่า “อาการขาดยา” เช่น การติดฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน เมื่อขาดยาจะมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน หาว น้ำมูกน้ำตาไหล นอนไม่หลับ เจ็บปวดทั่วร่างกาย เป็นต้น

การติดยาทางใจ เป็นการติดยาสเสพติดเพราะจิตใจเกิดความต้องการ หรือเกิดการติดเป็นนิสัยหากไม่ได้เสพร่างกายก็并不会เกิดอาการผิดปกติหรือทรนทรายแต่อย่างใด จะมีบ้างก็เพียงเกิดอาการหงุดหงิด หรือกระวนกระวายใจเท่านั้น

การสังเกตผู้ติดยาสเสพติด

เนื่องจากยาเสพติดทั้งหลายเมื่อเกิดการเสพติดจะมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพ ซึ่งทำให้ลักษณะ และความประพฤติของผู้เสพยาเสพติดเปลี่ยนไปจากเดิม

การสังเกตสมาชิกในครอบครัว หากสงสัยว่าสมาชิกในครอบครัวติดยาสเสพติดหรือไม่ อาจสังเกตได้จาก

1. การใช้เงินสิ้นเปลือง โดยเด็กจะใช้เงินเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ภายในไม่เกิน 1 ปี ซึ่งผู้ปกครองสามารถตรวจสอบหรือควบคุมการใช้จ่ายเงินของเด็กได้

2. อุปกรณ์การเสพ อาจพบบุหรี่ที่มีรอยยับและมักจะเก็บไว้ต่างหาก หรือพบกระดาษ ฟรอย ไฟแช็ค หรือหลอด

3. มีนิสัยโกหก เด็กจะเริ่มโกหกจากเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น เสพยาในห้องน้ำ นานแต่โกหกว่าห้องผูก เป็นต้น จนกระทั่งเรื่องที่โกหกมีความสำคัญมากขึ้น เช่น โกหกว่าเครื่องประดับหาย หรือโรงเรียนบังคับให้ซื้อเครื่องมือที่ราคาแพง ๆ เป็นต้น

4. มีนิสัยลักขโมย

5. มีนิสัยเกียจคร้านและไม่รับผิดชอบ หลังเสพแล้วผู้เสพจะมีอาการเมายาทำให้ลดความตั้งใจ และลดพฤติกรรมต่าง ๆ ลง ไม่สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว ร่างกายไม่แข็งแรง ผอมแห้งแรงน้อย ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สกปรก อารมณ์ฉุนเฉียว หงุดหงิดง่าย เอาแต่ใจตัวเอง เก็บตัว ไม่สู้สิ่งกับคนอื่น ไม่รับรู้ปัญหาภายในบ้าน และใช้ห้องน้ำนาน

6. ติดต่อกับคนแปลกหน้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกที่เสพยาเสพติดเหมือนกัน (ทองทิพย์ บุณยสงคราม, 2546 : 13-17)

1.2 สภาพปัญหายาเสพติดในประเทศไทย

ประเทศไทยประสบปัญหายาเสพติด ทั้งในด้านการเป็นพื้นที่ผลิต การเป็นพื้นที่การค้า การเป็นพื้นที่แพร่ระบาดและการเป็นทางผ่านยาเสพติด โดยมีตัวยาหลักที่ประสบปัญหา คือ ฝิ่น เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า สารระเหย โคเคน เอ็กซ์ตาซี และสารเสพติดประเภทวัตถุออกฤทธิ์บางชนิด

1.2.1 การเป็นพื้นที่การผลิต เนื่องจากประเทศไทยมีส่วนที่ติดกับพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่สำคัญของโลกแห่งหนึ่ง จึงทำให้ประเทศไทยมีส่วนในการผลิตยาเสพติดประเภทฝิ่น และเฮโรอีน ซึ่งผลิตมากในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ นอกจากนั้นแล้ว ในปัจจุบันยังมีการผลิตยาบ้า ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำด้วย ยาเสพติดที่มีในประเทศไทยอีกประเภทหนึ่ง คือ กัญชา ซึ่งมีมากในภาคอีสาน อย่างไรก็ตาม สำหรับครัวเรือนแหล่งผลิตของประเทศไทยนั้น ในปัจจุบันได้ลดปริมาณลงอย่างมากโดยเฉพาะฝิ่น เฮโรอีนและกัญชา จนอยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้ ในส่วนของการผลิตยาบ้า ได้มีการย้ายแหล่งผลิตไปอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านเป็นส่วนใหญ่

1.2.2 การเป็นพื้นที่การค้า ประเทศไทยมีการค้ายาเสพติดที่สำคัญ 3 ชนิด คือ การค้าเฮโรอีน การค้ากัญชา การค้ายาบ้า

1.2.2.1 การค้าเฮโรอีน กระจายอยู่บริเวณพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยบริเวณที่ติดกับสามเหลี่ยมทองคำ พื้นที่กรุงเทพมหานคร ภาคใต้ และชายแดนต่างประเทศ ซึ่งเชื่อมโยงกับชายแดนภายในประเทศ รวมทั้งชนกลุ่มน้อยในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ เฮโรอีนส่วนใหญ่จะถูกส่งไปยังต่างประเทศ แต่บางส่วนจำหน่ายในตลาดภายในประเทศไทย ในปัจจุบันเครือข่ายการค้าเฮโรอีนถูกเจ้าหน้าที่จับกุมและทำลายได้หลายเครือข่าย บางกลุ่มหยุดดำเนินการ บางกลุ่มไปค้ายาบ้าแทน

1.2.2.2 การค้ากัญชา อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพฯ ภาคใต้ ที่ดำเนินการส่วนใหญ่อยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กัญชาที่รวบรวมได้จะส่งออกไปต่างประเทศเป็นหลัก ปัจจุบันคนสาวได้ว่าการค้ากัญชาลดน้อยลงมาก กลุ่มผู้ค้าจะไปดำเนินการในประเทศเพื่อนบ้าน การค้าในประเทศส่วนใหญ่เพื่อใช้เสพภายในประเทศ

1.2.2.3 การค้ายาบ้า ได้แพร่หลายกระจายอยู่ในทุกภูมิภาคผู้ค้ามีการกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับรายใหญ่ ระดับกลาง และระดับย่อยในพื้นที่แพร่ระบาด เครือข่ายการค้ายาบ้าไม่มีการจัดองค์กรที่ชัดเจนเหมือนเฮโรอีนและกัญชา แม้แต่นักค้ารายย่อยบางครั้งก็สามารถไปจัดหายาเสพติดจากพื้นที่ผลิต บริเวณสามเหลี่ยมทองคำครั้งละเป็นปริมาณมากได้

1.2.3 การเป็นพื้นที่แพร่ระบาดยาเสพติดแพร่ระบาดในประเทศไทย ประกอบด้วย ฝิ่น เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า สารระเหย โคเคน ยาอี และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทบางชนิด เช่น จำพวกยานอนหลับ อย่างไรก็ตามสำหรับการแพร่ระบาดแล้ว ตัวยาหลัก คือ

ฝิ่น เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า สารระเหย โคเคน เอ็กซ์ตาซี ยาเค โดยฝิ่นและเฮโรอีน เคยเป็นยาเสพติดที่แพร่ระบาดรุนแรงในอดีต แต่ปัจจุบันลดระดับลง ฝิ่นคงมีแพร่ระบาดเฉพาะกลุ่มชาวเขา เฮโรอีนแพร่ระบาดในกลุ่มเสพเดิม ตัวที่แพร่ระบาดมากและมีปัญหาในระดับรุนแรง คือ ยาบ้า ซึ่งแพร่กระจายเป็นวงกว้างโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน นักเรียนนักศึกษา สำหรับโคเคน เอ็กซ์ตาซี และยาเค การแพร่ระบาดจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่ม เยาวชน ผู้ใช้ในสถานบันเทิง และกลุ่มวัยรุ่นที่ฐานะดี ส่วนสารระเหยจะแพร่ระบาดในกลุ่มเด็กนอกสถานศึกษา ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.2.4 การเป็นทางผ่านยาเสพติด การที่ประเทศไทยมีส่วนติดกับสามเหลี่ยมทองคำและการคมนาคมภายในประเทศมีความสะดวก โดยเฉพาะการขนส่งทางบก และทางอากาศ จึงมีการลักลอบลำเลียงยาเสพติด ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศโดยทางเรือ หรือส่งลงทางใต้ไปยังประเทศมาเลเซียและต่อไปยังประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่นอเมริกา และประเทศในยุโรปบางประเทศ

1.3 กรอบแนวคิดในการมองปัญหาเสพติด

แนวคิดพื้นฐานในการมองปัญหาเสพติด เพื่อประกอบการพิจารณาประเมินสถานการณ์และการดำเนินงานรวมทั้งการดำเนินแนวทาง มาตรการ และแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนี้

1.3.1 องค์ประกอบของปัญหายาเสพติด ประกอบด้วย **ท** ตัวยา และปัจจัยแวดล้อม ซึ่งมันเกี่ยวเนื่องกันเกิดเป็นปัญหา

คน มีความหลากหลายทั้งในลักษณะความเกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้เสพ และลักษณะของกล่มประชากร เช่น เด็กเยาวชน ผู้ใช้แรงงาน โดยกลุ่มคนแต่ละกลุ่มมีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ในลักษณะที่แตกต่างกันและมีแนวทางดำเนินงานที่แตกต่างกัน

ตัวยา ยาเสพติดมีจำนวนมาก แต่ละตัวมีความแตกต่างกันทั้งมีดีทางกายภาพและฤทธิ์ที่มีผลต่อทางกายและใจ มีความยากง่ายในการติด (Addictive Potential) ที่แตกต่างกัน บางตัวยากเกี่ยวข้องกับการติดทางกาย และบางตัวยากเกี่ยวข้องกับการติดทางใจ บางตัวยากเกี่ยวข้องกับอิทธิพลผลประโยชน์ เช่น เฮโรอีน ยาบ้า บางตัวยากไม่เกี่ยวข้องกับการติด เช่น สารระเหย การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแต่ละตัวยา จึงมีความแตกต่างกัน และจะต้องติดตามเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของตัวยานี้ ๑) รวมทั้งจะต้องตระหนักว่าการมุ่งแก้ไขปัญหายาเฉพาะหน้าตัวยานี้ อาจทำให้เกิดความผันแปรไปสู่การแพร่ระบาดของตัวยานอื่น

ปัจจัยแวดล้อม เป็นฐานของการเกิดปัญหา มีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยมีผลประโยชน์ ความโลภ และความหลงเป็นฐานสำคัญ ปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการกำหนดปัญหายาเสพติดใน

ปัจจุบันได้แก่ ปัจจัยด้านการเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจภายในประเทศที่ยังคงเป็นเงื่อนไขก่อให้เกิดปัญหา

1.3.2 โครงสร้างปัญหาประกอบด้วย โครงสร้าง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านด้วยกา (Supply) และด้านการใช้ (Demand) ในโครงสร้างทั้ง 2 ด้าน มีลักษณะปัญหาเกี่ยวข้องสัมพันธ์หลายมิติ ได้แก่ ปัญหาการปลูกพืชเสพติด การผลิต แปรรูป/สังเคราะห์ การลำเลียง นำเข้าส่งออก การค้า และการแพร่ระบาด แนวทางการแก้ปัญหาแต่ละด้าน แต่ละลักษณะปัญหา มีความแตกต่างกัน การแก้ไขปัญหาก็จะต้องมีการดำเนินการในทุกด้านทุกมิติควบคู่กันไป ยาบ้า เป็นสารกระตุ้นประสาทในกลุ่ม แอมเฟตามีน (Amphetamine Type) Stimulants หรือ ATS มีการใช้ใน ประเทศไทยมานานกว่า 40 ปี แต่ในช่วง 30 ปีแรกนั้น จะเป็นการใช้โดยการรับประทานเพื่อหวังผล

1.3.3 ขอบเขตของปัญหา ปัญหายาเสพติดมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและปัจจัยหลายด้าน โดยเกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหาร นิติบัญญัติและตุลาการ ซึ่งมีกฎหมายและระเบียบเกี่ยวข้องจำนวนมาก เกี่ยวข้องกับปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกายจิตใจและสังคม เป็นปัญหาของกลุ่มขบวนการที่มีลักษณะองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) ที่มีข่ายงานโยงใยซับซ้อน กว้างขวาง แบ่งหน้าที่กันทำจากนายทุน ผลิตผู้ค้ารายใหญ่ รายกลาง รายย่อย ผู้รับจ้างลำเลียงไปจนถึงผู้เสพมีการตัดตอน (Cut-out) เพื่อให้หลักฐานโยงใยมาถึงตัวผู้เกี่ยวข้องปัญหายาเสพติดจึงมีมิติที่กว้างขวางและซับซ้อนแตกต่างจากปัญหาสังคมด้านอื่น

1.3.4 ความผันแปรสถานการณ์ยาเสพติดในแต่ละช่วงเวลา จะมีความผันแปรตลอดเวลาจากยาเสพติดชนิดหนึ่งไปสู่ตัวยาเสพติดอีกชนิดหนึ่ง จากกลุ่มเป้าหมายหนึ่งไปสู่กลุ่มเป้าหมายหนึ่ง จากพื้นที่หนึ่งไปสู่อีกพื้นที่หนึ่ง และจากลักษณะปัญหาหนึ่งไปสู่ลักษณะปัญหาหนึ่ง จำเป็นที่จะต้องติดตามเฝ้าระวังสถานการณ์อย่างใกล้ชิด

1.3.5 จำนวนผู้เกี่ยวข้อง ข้อมูลผู้ติดยาเสพติด จากการสำรวจและประมาณการของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (TDR) ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2536 พบว่าจำนวนผู้ติดยาเสพติดทั่วประเทศ มีจำนวน 1,267,590 คน (คิดเป็นร้อยละ 2.17 ของประชากรในประเทศ ณ ธันวาคม 2536)

1.3.6 ผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการรักษา

ตาราง 1 จำนวนผู้เสพยาเสพติดที่เข้ารับการรักษา ปี พ.ศ. 2535 – 2542

ปี	จำนวนราย	จำนวนคนทั้งหมด	รายใหม่		รายเก่า		จำนวนสถานบำบัดที่ส่งแบบรายงาน
			จำนวน	%	จำนวน	%	
2535	-	38,663	22,766	58.9	15,897	41.1	169
2536	84,864	47,538	27,539	57.9	19,999	42.1	173
2537	89,178	49,109	25,806	52.5	23,303	47.5	178
2538	95,640	55,627	28,730	51.6	26,897	48.4	202
2539	67,114	41,550	18,533	44.6	23,017	55.4	217
2540	66,760	39,456	20,408	51.7	19,048	48.3	223
2541	67,130	41,119	22,768	55.4	18,351	44.6	262
2542	56,315	37,226	23,536	63.2	13,690	36.8	363

ที่มา : สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. 2542: 14

ตาราง 2 การเสพยาและใช้ยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา จำนวนนักเรียนนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและยาบ้า พ.ศ. 2542 จำแนกตามลักษณะที่เกี่ยวข้องและระดับการศึกษา

นักเรียน/นักศึกษา	เกี่ยวข้องกับยาเสพติด		เกี่ยวข้องกับยาบ้า	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ผู้ใช้เสพยา	285,866	5.3	148,400	2.8
ผู้มีประสบการณ์ติด	143,607	2.7	87,008	1.6
ผู้ที่ค้าสิ่งเสพติด	80,816	1.5	52,139	1.0
ผู้ติดและค้า	56,499	1.1	33,933	0.6
ผู้เสพและค้า	50,442	0.9	23,717	0.4
มัธยมต้น	46,057	0.9	35,368	0.7
มัธยมปลาย	226,948	34.2	140,149	2.6
ปวช.	172,710	26	93,685	1.7
มัธยมปลาย	159,297	24	103,168	1.9
ปวส.	47,606	7.2	25,046	0.5
ประถม 6	14,041	6.2	10,166	0.2
ปริญญาตรี	15,688	2.4	8,351	0.2

ที่มา : การสำรวจประมาณการสำนักงานกิจการสำนักงานวิจัยเอแบค - เคสซี อินเทอร์เน็ตโพลล์ มหาวิทยาลัย อัสสัมชัญ (เอแบคโพลล์,2542)

1.3.7 ผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ตาราง 3 จำนวนผู้ต้องหาคดียาเสพติด ปี พ.ศ.2538 – 2542

พ.ศ.	ผู้ต้องหา(รวม)	ผู้จำหน่าย		ผู้เสพและครอบครอง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2538	166,398	6,666	4.0	149,898	90.1
2539	166,388	11,388	6.9	154,643	93.1
2540	173,767	14,854	8.5	156,284	89.9
2541	208,731	23,245	11.1	179,002	95.7
2542	217,601	24,058	11.1	185,906	85.4

ที่มา : รายงานการจับกุมคดียาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส.

ความรุนแรงและผลกระทบจากปัญหาเสพติด

ปัญหาเสพติดได้ส่งผลกระทบต่อทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ จนถึงระดับนานาชาติ ในระดับบุคคลปัญหาเสพติดส่งผลกระทบต่อ การและการยอมรับของสังคม อารมณ์ถูกจำกัดสิทธิ ในระดับครอบครัวและชุมชน ยาเสพติดได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อน และความแตกแยกในครอบครัวและชุมชน ในระดับสังคมได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา ได้แก่ ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาอุบัติเหตุ ปัญหาอาชญากรรม จนกระทั่งผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของประเทศชาติ โดยรวมแม้ว่าจะยังไม่สามารถประมาณการขอบเขตผลกระทบ และความเสียหายในภาพรวมของสังคม และประเทศชาติจากปัญหาเสพติด แต่สามารถชี้ผลกระทบของปัญหาเสพติดที่มี ในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ผลกระทบทางกาย ผลกระทบโดยตรงที่เกิดจากปัญหาเสพติด ได้แก่ ผลกระทบทางกายและจิตใจของผู้เสพติด ซึ่งนำไปสู่ผลกระทบอื่น ๆ ตามมา โดยเฉพาะปัญหาโรคจิตประสาทที่สืบเนื่องจากการใช้ยาบ้า (Amphetamine psychosis) เมื่อปัญหาบ้าได้แพร่ระบาดอย่างกว้างขวางจนในปัจจุบัน ยังไม่มียาที่ใช้รักษาการติดยาบ้า นอกจากนั้นยาบ้ายังก่อให้เกิดความผิดปกติต่อระบบประสาท ความผิดปกติที่เกิดขึ้นกับระบบประสาท อันเนื่องจากการเสพยาบ้าจะปรากฏอยู่เป็นเวลารวม 2 ปี หลังจากที่หยุดใช้ยานี้แล้ว

2. ผลกระทบต่อการยอมรับและสิทธิส่วนบุคคล ยาเสพติดทำให้บุคคลไม่ได้รับการยอมรับและถูกจำกัดสิทธิ ในบางด้านรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติให้ผู้ติดยาเสพติดให้โทษ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ตามกฎหมายเกี่ยวกับข้าราชการ ได้จำกัดสิทธิผู้ติดยาเสพติดในการรับสมัครเข้ารับราชการ

3. ผลกระทบต่อการแพร่กระจายของโรคเอดส์ ประเทศไทยพบผู้ป่วยรายแรกในปี 2527 แต่ยังไม่ได้แพร่ระบาดในวงกว้าง จนกระทั่งปลายปี 2530 - 2531 จึงพบการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและฉับพลันในกลุ่มผู้ใช้ยาเสพติดชนิดฉีด การแพร่ระบาดเป็นไปอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งผู้เสพยาชนิดฉีดในกรุงเทพมหานครติดเชื้อเกือบครึ่งหนึ่งในระยะเวลาเพียง 8 เดือน ในปี 2539 กระทรวงสาธารณสุขคาดการณ์จำนวนผู้ติดเชื้อมีมากถึง 900,000 คน ประมาณว่าผู้เสพยาเสพติดชนิดฉีดติดเชื้อถึง 30,000 คน

4. ผลกระทบต่อความเดือดร้อนของประชาชน ปัญหายาเสพติดได้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในแง่ความรู้สึกของประชาชนในวงกว้าง ความเดือดร้อนในระดับพื้นที่ และในระบอบครอบครัวในวงกว้างได้ก่อให้เกิดความหวาดระแวง จากการที่บุตรหลานจะเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จากการก่ออาชญากรรมลักเล็กขโมยน้อย รวมทั้งการถูกประทุษร้ายจากผู้เสพยาที่มีอาการผิดปกติทางจิต

5. ผลกระทบต่อการก่ออาชญากรรมต่อเนื่อง ปัญหายาเสพติดได้ก่อให้เกิดอาชญากรรมต่อเนื่อง ประกอบด้วย การลักเล็กขโมยน้อย การประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย การพนัน และอาชญากรรมข้ามชาติ

จากการศึกษาของกรมราชทัณฑ์ในเรื่อง เส้นทางชีวิตของผู้ต้องขังในคดียาเสพติดในกลุ่มผู้เสพยา เมื่อกลายมาเป็นผู้เสพยาเสพติดแล้วพบว่าในกลุ่มผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่ไปมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่นการก่ออาชญากรรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้เงินมาซื้อยาเสพติด ในกลุ่มผู้ค้ารายใหญ่มุ่งเล็งดูใจในการเข้าสู่ขบวนการค้ายาเสพติดและบางส่วนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

6. ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม จากสถิติการจับกุมยาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปีได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งการพิจารณาพิพากษา และการควบคุมดูแลผู้ต้องขังและนักโทษ จากการรายงานของกรมราชทัณฑ์สถิติของผู้ต้องราชทัณฑ์ของไทยได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจากปัญหายาเสพติด โดยเมื่อปี 2500 มีผู้ต้องราชทัณฑ์ 10,602 คน และใช้เวลาถึง 40 ปี ที่จะเพิ่มสูงถึง 103,202 คน เมื่อปี 2539 แต่หลังจากนั้นสถิติของผู้ต้องราชทัณฑ์ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเฉลี่ยปีละ 3 หมื่นกว่าคน จนทำให้ยอดผู้ต้องขังเพิ่มสูงขึ้นเป็น 215,370 คน ในเดือนมิถุนายน 2543 โดยการเพิ่มขึ้นของผู้ต้องราชทัณฑ์ในระยะ 3 ปีหลัง เป็นผลมาจาก การเพิ่มขึ้นของผู้ต้องขังในคดียาเสพติด

7. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การค้ายาเสพติดจัดเป็นกลุ่มธุรกิจและเศรษฐกิจนอกกฎหมายที่ไม่ก่อให้เกิดการผลิต แม้ว่าการค้ายาเสพติดบางส่วนก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มและการสร้างรายได้ เมื่อมีการซื้อขายแต่ก็เป็นรายได้สำหรับคนบางกลุ่มที่กระทำความผิดกฎหมาย และการเอาวัดเอาเปรียบสังคม ในขณะที่เดียวกันได้ก่อให้เกิดการสูญเสียเงินตราแก่กลุ่มผู้ผลิตที่อยู่ภายนอกประเทศ นอกจากนี้จากการที่มีระบบเศรษฐกิจนอกระบบที่มีมูลค่าจำนวนมาก

ยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศที่ไม่สามารถจะควบคุมได้

8. ผลกระทบต่อการเมืองการบริหารปัญหายาเสพติดก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ โดยเฉพาะการทุจริตต่อหน้าที่ การรับสินบนการกลั่นแกล้งรัดไถ แสวงประโยชน์จากผู้กระทำความผิด ซึ่งก่อให้เกิดเงื่อนไขความรู้สึกในความไม่เป็นธรรม ทางสังคมติดตามจากรายงานการวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน ในสังคมไทย พบว่าร้อยละ 31 ของหัวหน้าครัวเรือนที่ขึ้นศาลแจ้งว่าถูกร้องเรียนให้จ่ายค่าสินบนแก่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมซึ่งรวมทั้งตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา เสมียน และเลขานุการศาล และ คนนอกกระบวนการยุติธรรม คือ คนกลางในทางการเมืองจากระบบการเมืองในระบบอุปถัมภ์ที่ต้องพึ่งพาระหว่างผู้มีอิทธิพลในพื้นที่กับนักการเมือง รวมทั้งการอาศัยผลประโยชน์จากยาเสพติดเป็นเครื่องมือเข้าสู่การเมืองทำให้ปัญหายาเสพติดเกี่ยวเนื่องกับนักการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

9. ผลกระทบต่อความมั่นคง ปัญหาเสพติดได้ก่อผลกระทบต่อความมั่นคง ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ

10. ผลกระทบต่อศักยภาพการพัฒนาประเทศ จากสถิติการจับกุมยาเสพติดและการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มประชากรในวัยแรงงาน กลุ่มสตรีและทหารเกณฑ์ที่มีแนวโน้มสูงซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคล และศักยภาพการพัฒนาของประเทศในอนาคต ในขณะที่เดียวกันได้ก่อให้เกิดปัญหาโยงใยกับปัญหาความมั่นคงของประเทศในด้านอื่นติดตามมา

จากสถิติจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในระยะ 5 ปี ตั้งแต่ปี 2538-2542 มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี จากจำนวน 7,657 คน ในปี 2538 ได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นจำนวน 21,099 คน หรือมากกว่า 1 เท่าตัว ในปี 2542 โดยฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอยู่ในลำดับที่ 1 ต่อกันเนื่องกันมาโดยตลอด เมื่อเปรียบเทียบกับฐานความผิดอื่น

การปรับเปลี่ยนสถานะทางกฎหมายของยาในกลุ่มแอมเฟตามีน และอนุพันธ์ (ยาบ้า) เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะปราบปรามยาเสพติดให้โทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยาบ้า ให้ได้ผลโดยการแก้ไขกฎหมายให้ลงโทษผู้ค้ายาบ้าให้หนักยิ่งขึ้นกว่าเดิม กระทรวงสาธารณสุขจึงได้เสนอมาตรการแก้ไขปัญหานี้ โดยการปรับเปลี่ยนสถานะทางกฎหมายของยาบ้า จากวัตถุออกฤทธิ์ ในประเภท 2 ไปเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ตามพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

ยาเสพติดมีทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย เฉพาะยาเสพติดที่กฎหมายควบคุมได้แก่ ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ และสารระเหย ตามประกาศกฎกระทรวง มีจำนวน 278 ชนิด ประกอบด้วย วัตถุออกฤทธิ์ เสพติดให้โทษ และสารระเหย

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 วัตถุออกฤทธิ์ตามพระราชบัญญัติ วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 จำนวน 108 ชนิด แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ประเภท 1 สารที่มีศักยภาพในการก่อให้เกิดการใช้ในทางที่ผิด (Abuse) สูง มีความเสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพสูงและไม่มีการใช้ในทางการแพทย์ยาส่วนใหญ่มีฤทธิ์หลอนประสาท จำนวน 18 ชนิด เช่น เมสคาลิน (Mescaline) ไฮโลไซบิน (Psilocybin)

2. ประเภท 2 ยาที่มีศักยภาพในการก่อให้เกิดการใช้ในทางที่ผิด (Abuse) สูง มีอันตรายต่อสุขภาพมาก มีการใช้ในทางการแพทย์อยู่ในวงจำกัด จำนวน 37 ชนิด เช่น แอมเฟปราโมน (Amfepramone) อะมิโนเรกซ์ (Amibnorex) เคตามีน (Ketamine)

3. ประเภท 3 ยาที่มีศักยภาพ ในการก่อให้เกิดการใช้ในทางที่ผิด (Abuse) ปานกลาง มีอันตรายต่อสุขภาพปานกลาง แต่มีการใช้ในทางการแพทย์มาก จำนวน 8 ชนิด เช่น อะโมบาร์บิทัล (Amobarbital) เมโพรบาเมท (Meprobamate)

4. ประเภท 4 ยาที่มีศักยภาพในการก่อให้เกิดการใช้ในทางที่ผิด (Abuse) ต่ำ มีความเสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพน้อย มีการใช้ในทางการแพทย์มาก จำนวน 454 ชนิด เช่น อัลปราโซแลม (Alprazolam) คลอไดอะซีฟีพ็อกไซด์ (Chlodiazeposide) ไดอะซีแพม (Diazepam)

ยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 จำนวน 151 ชนิด แบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. ประเภท I ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรงมีศักยภาพในการก่อให้เกิดการเสพติด (Addiction potential) สูง ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและสาธารณสุขมาก ไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์จำนวน 32 ชนิด เช่น เฮโรอีน (Heroin) แอมเฟตามีน (Amphetamine) เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine)

2. ประเภท 2 ยาเสพติดทั่วไป มีศักยภาพในการก่อให้เกิดการเสพติด (Addiction potential) สูง แต่มีประโยชน์ทางการแพทย์ การใช้ต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันคนใช้ติดยา จำนวน 100 ชนิด เช่น มอร์ฟีน (Morphine) โคคาอีนหรือโคเคน (Cocaine) โคลโคอีน (Codeine) ฝิ่นยา (Medicinal Opium)

3. ประเภท 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นตำรับยาและมียาเสพติดให้โทษประเภท 2 ผสมอยู่ด้วยเล็กน้อยจำนวน 89 ตำรับ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา เช่น ยาน้ำ แก้วไอที่มีส่วนผสมของโคโคอีน

4. ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ในประเภท I หรือประเภท 2 จำนวน 15 ชนิด เช่น อาเซติก แอนไฮไดรด์ (Acetic anhydride) อาเซทิล คลอไรด์ (Acetyl chloride)

5. ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 จำนวน 4 ชนิด เช่น กัญชา พืชกระท่อม

สารระเหยควบคุมตาม พ.ร.บ.ป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ.2533 จำนวน 19 ชนิด แยกเป็น สารเคมี 14 ชนิด และผลิตภัณฑ์ที่มีสารเคมีผสม 5 ชนิด

กฎหมายหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมสารเสพติด

อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961

อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1971

อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการจำหน่ายยาเสพติดให้โทษ และวัตถุออกฤทธิ์ ที่ผิดกฎหมาย ค.ศ. 1988

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกต่ออนุสัญญาฯ ทั้งสองฉบับดังกล่าว โดย ได้ตราพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 เพื่อรองรับการดำเนินงาน ตามพันธกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 1971 และได้ตรา พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เพื่อรับรองการดำเนินงานตามพันธกรณีของ อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 ดังนั้น การควบคุม และการแบ่งประเภท ของยาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ในประเทศไทย จึงเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของอนุสัญญาฯ ทั้ง 2 ฉบับ อย่างไรก็ตาม ข้อบัญญัติในอนุสัญญาก็เปิดโอกาสให้ประเทศภาคี สามารถประยุกต์มาตรการ ควบคุมแห่งชาติให้เข้มงวดกว่าข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ ได้ หากไม่เป็นกรณีขัดต่อเนื้อหา ใด ๆ ของอนุสัญญาฯ เพื่อพิจารณาเห็นว่าเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการใช้ยาในทางที่ผิด และ ปกป้องสุขภาพอันงามมีของประชาชนหรือป้องกันปัญหาทางสาธารณสุขและสังคมของประเทศ ข้อดีและข้อเสียของการเปลี่ยนสถานะทางกฎหมายของยาบ้า

ข้อดี

1. เพิ่มบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดในข้อหาผลิตและค้าสูงสุดถึง ประหาร ชีวิต
2. การลงโทษผู้เสพ มีฐานการลงโทษที่กว้างขึ้นกว่าการเป็นวัตถุออกฤทธิ์ ใน ประเภท 2 กล่าวคือ โทษข้อหาเสพตาม พ.ร.บ.วัตถุออกฤทธิ์นั้น จำคุก 1 – 5 ปี และปรับ 20,000 – 100,000 บาท (มาตรา 106 ตริ) ส่วนโทษตาม พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษจำคุก 6 เดือน – 10 ปี และปรับ 5,000 – 100,000 บาท (มาตรา 91) ในกรณีเยาวชนที่หลงผิด ไปเสพแล้วถูกจับกุมได้ เมื่อสารภาพต่อศาลก็จะไม่ลงโทษจำคุกแต่จะให้ออกลงอาญาและ คุมประพฤติแทนและไม่ต้องเสียค่าปรับสูง ๆ ซึ่งสร้างแรงกดดันทางเศรษฐกิจให้กับครอบครัว ของเยาวชนเหมือนใน พ.ร.บ.วัตถุออกฤทธิ์
3. สามารถสกัดกั้นขบวนการผลิตยาบ้าในพื้นที่ประเทศไทยได้ เนื่องจาก สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาบ้าถูกควบคุมด้วยมาตรการที่เข้มงวด

4. หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ให้ความสนใจปัญหายาบ้าโดยเฉพาะองค์กรทางด้านสังคมและภาคเอกชนที่ออกมาร่วมรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงอันตรายของยาบ้า

5. มีการปราบปรามผู้กระทำความผิดอย่างจริงจัง เพราะมีสินบนรางวัล เช่นเดียวกับ เฮโรอีน

ข้อเสีย

1. เมื่อโทษสูง ความเสี่ยงของผู้ค้าสูง ราคาของยาบ้าก็จะสูงขึ้น ทำให้ผู้ที่หมดหนทางทำมาหากินในทางสุจริตหันไปค้ายาเหล่านี้แบบเดียวกับลักลอบค้าเฮโรอีน

2. มีการไหลทะลักของยาบ้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน เพราะผลิตในประเทศไทยไม่ได้

ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์

จากการศึกษาวิจัยฤทธิ์ในการทำให้เกิดการเสพติดของยาบ้าในวารสารทางการแพทย์ล่าสุดพบว่ายากลุ่มนี้ก่อให้เกิดการเสพติดได้อย่างรุนแรง เช่นเดียวกับเฮโรอีน และที่ร้ายกว่าเฮโรอีนก็คือ ยังไม่มียาที่ใช้รักษาการติดยาบ้านอกจากนั้นยาบั้งยังก่อให้เกิด ความผิดปกติต่อระบบประสาทอันเนื่องมาจาก การเสพยาบ้าจะปรากฏอยู่เป็นเวลา 2 ปีหลังจากที่หยุดใช้ยานี้แล้ว (ทองทิพย์ บุณสงคราม, 2545 ก. : 38 - 39)

นโยบายและแนวทางดำเนินงานมีการพัฒนาในแต่ละช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนี้

1. ก่อนแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 7 (2519 - 2534)

การกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศไทยเริ่มต้นอย่างเป็นทางการเป็นระเบียบเมื่อมีการออก พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งได้จัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ทำหน้าที่ในกรกำหนดนโยบายมาตรการ และประสานการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศ รวมทั้งการแต่งตั้งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. เป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามยาเสพติด ในช่วงดังกล่าวคณะกรรมการ ป.ป.ส. ได้กำหนดมาตรการดำเนินงานใน 4 มาตรการ ได้แก่ มาตรการป้องกัน มาตรการปราบปราม มาตรการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ และมาตรการควบคุมพืชเสพติด

2. ช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 7 (2535 - 2539)

ในช่วงนี้นอกจากมาตรการดำเนินงานใน 4 มาตรการหลัก ต่อเนื่องจากช่วงที่ผ่านมาแล้วได้ให้ความสำคัญ ต่อการมุ่งพัฒนาระบบบริหารจัดการ และการกระจายภารกิจ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภูมิภาคมากขึ้น โดยการพัฒนาระบบงานที่เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินมาตรการ ได้แก่ระบบข้อมูล ระบบแผนงานและระบบงบประมาณ ระบบองค์การดำเนินงาน ระบบพัฒนาบุคลากรและระบบการติดตามประเมินผล ในการกระจายภารกิจองค์กรประสานการดำเนินงานในระดับจังหวัด โดยเฉพาะใน 23 จังหวัดที่มีสถานการณ์

ปัญหายาเสพติดในภูมิภาคได้มีการบรรจุแผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดใน แผนพัฒนา จังหวัดการส่งเสริมไม่ให้มีสารเสพติดรุนแรงการดำเนินงานในช่วงดังกล่าว ปรากฏประสิทธิภาพ การดำเนินงานในแต่ละมาตรการจากสถิติการดำเนินงานที่เพิ่มสูงขึ้นแต่ไม่บรรลุผลการดำเนินงานในภาพรวม เมื่อสถานการณ์โดยรวมยังรุนแรงมากขึ้นทำให้มีการพิจารณาการดำเนินงาน ในลักษณะองค์รวมและการประสาน มาตรการในช่วงระยะเวลาต่อมา

3. ช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544)

ในช่วงดังกล่าวได้มีการนำแนวทางการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ซึ่งมุ่งสร้างคนให้มีคุณภาพ และสร้างกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน รวมทั้งการดำเนินงาน ในลักษณะองค์รวมให้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การใช้พื้นที่ (A-Area) เป็นหลักโดยการผสมผสานมาตรการ (F-Function) และการส่งเสริมการทำงานร่วมกันของพหุภาคี (P-Participation) ด้วยการผนึกกำลังร่วมกันระหว่างหน่วยงาน องค์การ ภาครัฐ เอกชน องค์กรประชาชน และ สถาบันสังคมต่าง ๆ

จากการประเมินสถานการณ์ปัญหา ในช่วงการดำเนินงานตามแผนปรากฏว่าสถานการณ์ปัญหาที่มีความรุนแรงมากขึ้น เมื่อฐานการผลิตยาบ้าได้เคลื่อนไปผลิต โดยชนกลุ่มน้อย ภายนอกประเทศและเข้ามาจำหน่ายภายในประเทศ จึงได้นำไปสู่การออกคำสั่งส่วนนายกรัฐมนตรื ที่ 141/2541

3.1 คำสั่งส่วนนายกรัฐมนตรื ที่ 141/2541 ในสมัยรัฐบาล นายชวน หลีกภัย รัฐบาลได้ออกคำสั่งส่วนนายกรัฐมนตรื ที่ 141/2541 ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2541 เรื่อง นโยบายการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยมีแนวความคิดทางยุทธศาสตร์และ แนวการปฏิบัติ ดังนี้

3.1.1 แนวความคิดทางยุทธศาสตร์

คำสั่งส่วนนายกรัฐมนตรืที่ 141/2541 เป็นการยกระดับปัญหาเสพติด เป็นปัญหาระดับชาติ และประกาศเจตนารมณ์ของรัฐ ในการควบคุมและยุติปัญหาเสพติด ให้ได้โดยเร็ว มีแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ดังนี้

3.1.1.1 การใช้พลังประชาชนเป็นกำลังพื้นฐานโดยกระตุ้นและส่งเสริมให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในทุกระดับตาม ยุทธศาสตร์ ราษฎร์ – รัฐ ร่วมใจต้านภัยยาเสพติด

3.1.1.2 การจัดระบบการบริหารจัดการ การดำเนินงานที่ต่อเนื่องในทุก ระดับจากระดับชาติจนถึงระดับพื้นที่ และมอบอำนาจที่เพียงพอ

3.1.1.3 การควบคุมพื้นที่ด้วยการสกัดกั้นการลำเลียงการนำเข้ายาเสพติด จากภายนอกประเทศในพื้นที่ชายแดนและการส่งเสริมหมู่บ้าน/ชุมชนปลอดยาเสพติดในพื้นที่ ดอนใน

3.1.1.4 การใช้มาตรการเชิงรุก ทั้งกลุ่มผู้ค้าและผู้เสพ ประกอบด้วย การปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดในฐานะผู้ป่วย การปราบปรามต่อกลุ่มผู้ค้ายาเสพติด

3.1.1.5 การปราบปรามอิทธิพลเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งให้ความคุ้มครองสนับสนุน และแสวงประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 แนวการปฏิบัติ

3.1.2.1 ดำเนินการทางจิตวิทยาและประชาสัมพันธ์เชิงรุก

3.1.2.2 กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่ชัดเจนและดำเนินงานสอดคล้องกับ

สภาพพื้นที่

3.1.2.3 ไม่มีผู้เสพรายใหม่และลดจำนวนผู้เสพเดิมที่มีอยู่ลง

3.1.2.4 ป้องกันยาเสพติดในทุกระดับ (ครอบครัว สถานศึกษา และชุมชน)

อย่าครบกระบวนการและต่อเนื่อง

3.1.2.5 ปฏิบัติต่อผู้ติดยาในฐานะผู้ป่วย

3.1.2.6 ดำเนินการต่อผู้ผลิต-ผู้ค้า ผู้นำเข้าและผู้ส่งออก กลุ่มผู้มีอิทธิพล

อย่างเฉียบขาด

3.1.2.7 ประสานการดำเนินงานด้านปราบปรามให้สอดคล้องรองรับซึ่งกัน

และกัน

3.1.2.8 ให้ความสำคัญในการดำเนินการข่าวเชิงรุกอย่างมีแผน

3.1.2.9 ลดเงื่อนไขที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของยาเสพติดทั้งทาง

สังคม และเศรษฐกิจ

3.1.2.10 ปฏิบัติการทางบูรณาการระหว่างประเทศ

3.1.2.11 กำหนดภารกิจด้านยาเสพติด เป็นภารกิจหลักของส่วนราชการ

3.1.2.12 ให้ความสำคัญคุ้มครองแก่บุคคลของรัฐในการดำเนินการ

3.1.2.13 ให้สิทธิเจ้าหน้าที่ที่มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างเฉียบขาด

3.2 คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 119/2544 ในสมัยรัฐบาล พันตำรวจโท

ทักษิณ ชินวัตร รัฐบาลได้ออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 119/2544 เรื่อง แนวการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะปัญหาเสพติด ยกเลิกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 141/2541 โดยมีแนวคิดทางยุทธศาสตร์ ดังนี้

โดยดำเนินนโยบายการดำเนินงานโดยใช้หลักการป้องกันปราบปราม ผู้เสพต้องได้รับการบำบัดรักษา ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษอย่างเด็ดขาด จากการประชุมเชิงปฏิบัติการระดมความคิดที่ จังหวัดเชียงราย ได้กำหนดกลยุทธ์แนวทางการเอาชนะยาเสพติด โดยตัดวงจรด้านการใช้หรือ Demand ออกจากวงจรตัวยา หรือ Supply ด้วยการ

1. ควบคุมตัวยาเสพติดและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด
2. ตรวจจับผู้โสเภณีออกจากวงจรการค้ายาเสพติด ด้วยการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพ
3. ป้องกันมิให้มีการเสพยาเสพติด ด้วยการสร้างพลังแผ่นดิน ในระดับหมู่บ้าน ชุมชน และการสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและเยาวชน

ทุกองคาพยพในสังคม จะต้องผนึกกำลังร่วมกัน ให้เป็นพลังของแผ่นดิน ตามความหมายนี้ทุกภาคส่วนของสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน หน่วยงาน องค์กรทุกรูปแบบ จะต้องเข้ามาร่วมกันแก้ปัญหาด้วยความสำนึกในหน้าที่และ ความรับผิดชอบ ที่จะ แก้ไขปัญหาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาของสังคมและประเทศชาติร่วมกัน

การบริหารจัดการในลักษณะองค์กรเครือข่ายการทำงานร่วมกัน (Networking Organization) โดยการประสานการทำงานให้เกิดเชื่อมโยงกันในทุกระดับ ทั้งความสัมพันธ์ ในแนวนอนระหว่างหน่วยงานส่วนกลางด้วยกัน หน่วยงานในระดับพื้นที่ จนกระทั่งถึงหมู่บ้าน ชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของสังคม โดยกำหนดแนวทางการเอาชนะปัญหา 9 แนวทาง ประกอบด้วย

1. การปลูกพลังแผ่นดินและยวป้องกัน
2. การควบคุมตัวยาและสารเคมี
3. การปราบปราม
4. การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ
5. การข่าว
6. การอำนวยความสะดวกประสานงาน
7. การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
8. ความร่วมมือระหว่างประเทศ
9. การวิจัยพัฒนาและติดตามประเมินผล

โดยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการในแต่ละแนวทาง ดังนี้

1. การปลูกพลังแผ่นดินและการป้องกัน กระตุ้นและปลูกจิตสำนึกของปวงชน ในชาติให้มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดที่จะมีต่อประเทศชาติ และบังเกิดความมุ่งมั่นที่จะร่วมป้องกันและแก้ไขปัญห โดยตระหนักว่าการที่จะเอาชนะ ยาเสพติดได้มิใช่หน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่ทุกองคาพยพ ในสังคมจะต้องร่วมกันผนึกกำลังเป็นพลังของแผ่นดิน เข้าต่อสู้และเอาชนะยาเสพติดให้ได้โดย เร็ว โดยใช้มาตรการป้องกันเฝ้าการปราบปราม ด้วยการดูแล และสร้างภูมิคุ้มกัน แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็ก เยาวชนและกลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ ตลอดจนเสริมสร้าง ความเข้มแข็ง และ ส่งเสริมคุณธรรมให้แก่สถาบันทางสังคมต่างๆโดยเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวรวมทั้งเสริมสร้าง มาตรการป้องกันและความมั่นคงให้แก่หมู่บ้านตามแนวชายแดน

2. การควบคุมตัวยาและสารเคมี ตรวจสอบ และสกัดกัน สารตั้งต้น และเคมีภัณฑ์ พร้อมทั้งอุปกรณ์ในการผลิตยาเสพติดซึ่งจะออกไปสู่แหล่งผลิตที่สามารถนำไปใช้ในการผลิตยาเสพติดทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งควบคุมตัวยาหรือสารอื่นที่อาจสามารถนำมาใช้ทดแทนยาเสพติดได้

3. การปราบปราม พัฒนาบุคลากรทั้งด้านความรู้ จิตสำนึก และพัฒนาศรัทธาควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยี วิธีการและการสนับสนุนต่างๆ ในการสืบสวนปราบปราม ตลอดจนนำมาตราทาง กฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่มาใช้ลิดรอน และทำลายเครือข่ายการผลิต นายทุน ผู้ค้ารายใหญ่ ผู้มีอิทธิพล ผู้สมคบ ผู้ขน ผู้ค้ารายกลางและรายย่อย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเฉียบขาด

4. การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทำลายโครงสร้างของปัญหายาเสพติด โดยตัดวงจรของยาเสพติด ด้วยการแยกผู้เสพยาเสพติดออกมาบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งโดยระบบสมัครใจและระบบบังคับตลอดจนจัดให้มีระบบการติดตาม ช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟูเพื่อสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชน และดำรงชีวิต ได้อย่างปกติสุข ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพและการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของทาง ราชการ เอกชนและประชาชน เพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดมีโอกาสได้รับการบำบัดรักษาฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพ และคุณภาพอย่างทั่วถึง

5. การข่าว จัดและพัฒนางานด้านการข่าว การประสานการข่าว และการปฏิบัติการด้านการข่าว ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้เป็นระบบ สามารถสนับสนุนการปราบปรามโดยเฉพาะการปราบปรามการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกสารตั้งต้น และเคมีภัณฑ์ การปราบปรามเครือข่าย ผู้ผลิตนายทุน ผู้มีอิทธิพล ผู้สนับสนุน ผู้ค้ารายสำคัญและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด

6. การอำนวยความสะดวกและประสานงานพัฒนางานด้านการอำนวยความสะดวกเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงานร่วมกันของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมตลอดทั้งทุกส่วนของสังคมไทย โดยขจัดปัญหาอุปสรรคและข้อขัดข้องต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป (โดยหลายกำแพงของส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อเป็นการเปิดกว้างให้มีการประสานงานอย่างใกล้ชิด) กำหนดลักษณะพื้นที่ที่จะเข้าดำเนินการโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลได้ตามวัตถุประสงค์ต่อไป

7. การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม พิจารณาปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และกระบวนการยุติธรรมในคดียาเสพติด ให้เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหาลดลงจนเสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการยุติธรรม และขจัดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการกับผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม เป็นไปด้วยความเด็ดขาด รวดเร็วและเป็นธรรม ตลอดทั้งเอื้ออำนวยตามนโยบายการให้ผู้เสพเป็นผู้ป่วย เป็นต้น

8. ความร่วมมือระหว่างประเทศ ดำเนินการด้านการต่างประเทศเพื่อผลักดัน และกดดันให้เกิดความร่วมมือในด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเสพติดของประเทศ โดยเฉพาะ และของภูมิภาคและประชาคมโลกโดยรวม โดยเฉพาะการแสวงหาความร่วมมือและความช่วยเหลือต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติด ของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

9. การวิจัยพัฒนาและติดตามประเมินผล จัดและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย และติดตามประเมินผล แผนงาน โครงการแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างเป็นวิธีการ เพื่อพัฒนา แนวทางในการแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างมีหลักการ และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็น ข้อเท็จจริงซึ่งได้รับการวิเคราะห์หรืออย่างเป็นวิทยาศาสตร์และเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544 ข : 7-8)

4. ช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)

ได้อัญเชิญหลัก "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" มาเป็นปรัชญานำทางในการ พัฒนาประเทศ และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนของสังคมและ ยึด คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 ในด้านการป้องกัน และ แก้ไขปัญหาเสพติดได้มีการจัดทำแผนแม่บท เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) โดยการกำหนดวิสัยทัศน์คือ "ครอบครัว และชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีคุณธรรม มีความเอื้ออาทร มีภูมิคุ้มกันอยู่ในสังคม ที่เข้มแข็ง ปลอดภัยจากเสพติด และทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดทุกชั้นตอน"

โดยได้กำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยจะต้องเร่งปลูก กระแสสังคมให้ประชาชนคนไทยมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด และบังเกิดจิตสำนึกที่จะร่วมป้องกันแก้ไขปัญหายา ซึ่งจะต้องเน้นวิธีการในลักษณะที่เป็น "องค์กรรวม และบูรณาการ" เน้นการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งในครอบครัว ชุมชน และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย ในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหายามากขึ้นภายใต้ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน โดย ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหายา และยึดพื้นที่เป็นหลัก รวมทั้งให้ความสำคัญมากขึ้น แก่การป้องกันโดยการสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไป เพื่อลดความต้องการ (อุปสงค์) ด้านยาเสพติด ควบคู่กับการเพื่อประสิทธิภาพในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยา และการปราบปรามอย่างเอาจริงเอาจังเพื่อ ลดปริมาณ (อุปทาน) ยาเสพติด ส่วนการ กำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการต่าง ๆ จะต้องมีความหลากหลาย ยืดหยุ่น สอดคล้องกับพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

การจัดองค์กรและการบริหาร

1. องค์กร

1.1 องค์กรนโยบาย เป็นองค์กรในรูปคณะกรรมการฯ หน้าที่กำหนดและประสานนโยบายมาตรการ ระหว่างกระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ประสานสอดคล้องและเป็นทิศทางเดียวกัน ประกอบด้วย

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 เป็นองค์กรสูงสุดในการกำหนดนโยบาย และมาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามกฎหมาย โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

คณะกรรมการเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือและกลั่นกรองการดำเนินงานในมาตรการแต่ละด้านให้แก่คณะกรรมการ ป.ป.ส. ได้แก่คณะกรรมการประสานการปราบปรามยาเสพติด คณะอนุกรรมการประสานการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด คณะกรรมการบริหารแผนและงบประมาณ คณะอนุกรรมการประสานการป้องกันยาเสพติด คณะอนุกรรมการบริหารจัดการระบบสารสนเทศ คณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผล

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกระทรวงเป็นองค์กรทำหน้าที่ประสานนโยบาย และแนวทางการดำเนินงานภายในกระทรวงให้ประสานสอดคล้องกัน คณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัด (ป.ป.ส.จ.) และคณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกรุงเทพมหานคร (ป.ป.ส.ก.) เป็นองค์กรทำหน้าที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานของจังหวัดและกรุงเทพมหานครให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสถานะการณ์และปัจจัยแวดล้อมของแต่ละพื้นที่

1.2 องค์กรดำเนินงาน

1.2.1 องค์กรตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 141/2541

ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 141/2541 ได้มีการจัดตั้งองค์กรอำนวยการอำนวยการในระดับชาติและระดับพื้นที่ ในรูปแบบการประกอบกำลังร่วมระหว่างหน่วยงาน โดยการแสวงหาความร่วมมือการดำเนินงานจากทุกองค์กร ทั้งหน่วยงานภาครัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคธุรกิจและเอกชน รวมทั้งองค์กรประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินงาน ประกอบด้วย

ศูนย์ปฏิบัติการยาเสพติดแห่งชาติ (ศ.ปส.ช.) เป็นองค์กรอำนวยการดำเนินงานในระดับชาติทำหน้าที่รับนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจากคณะกรรมการ ป.ป.ส. สู่การปฏิบัติอำนวยการโดยกำหนดทิศทาง และเป้าหมาย การดำเนินงานอย่างมีระบบ รวมทั้งกำกับและติดตามการดำเนินงานของหน่วยปฏิบัติ

ศูนย์อำนวยการ (ศอ.) ทำหน้าที่อำนวยการมาตรการการดำเนินงาน เฉพาะด้าน เฉพาะพื้นที่ รองรับภารกิจของ ศ.ปส.ช. เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของ ศ.ปส.จ./ก. ให้สามารถดำเนินงานเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัด (ศ.ปส.จ.) และศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกรุงเทพมหานคร (ศ.ปส.ก.) เป็นหน่วยดำเนินงานในระดับพื้นที่

1.2.2 องค์การตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 119/2544

ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 119/2544 และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 120/2544 คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 209/2544 และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 228/2544 ได้มีการจัดองค์การรองรับแนวทางการใช้พลังแผ่นดินและแผนปฏิบัติการ เพื่อเอาชนะปัญหา ยาเสพติด ดังนี้

1.2.2.1 ระดับชาติ

คณะกรรมการเพื่อดำเนินการตามแนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะ ปัญหา ยาเสพติด ทำหน้าที่กำหนดแนวทางแผนปฏิบัติการ

คณะกรรมการอำนวยการแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติดทำหน้าที่ช่วยเหลือคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตามแนวทางการใช้พลังแผ่นดินในการอำนวยการเร่งรัด ติดตามการดำเนินงานตามแผน

1.2.2.2 ระดับพื้นที่

ระดับภาคอำนวยการและสนับสนุนการปฏิบัติในพื้นที่ และภารกิจเฉพาะ เสริมการปฏิบัติของจังหวัด อำเภอ โดยจัดตั้งศูนย์อำนวยการประสานงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดชายแดนภาค ทำหน้าที่สกัดกั้นยาเสพติดในพื้นที่ชายแดนและการเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดน โดยมีแม่ทัพภาคเป็นผู้อำนวยการจัดตั้งศูนย์อำนวยการปราบปรามยาเสพติด ทำหน้าที่ปราบปรามการค้ายาเสพติดระดับพื้นที่รุนแรงพิเศษ โดยมีผู้บัญชาการตำรวจภูธรเป็นผู้อำนวยการ และศูนย์อำนวยการร่วมด้านการข่าวภาค โดยมีผู้อำนวยการสำนักงาน ป.ป.ส. ภาคเป็นผู้อำนวยการ

ศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกรุงเทพมหานครและจังหวัด เป็นองค์การอำนวยการปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัด

ศูนย์ป้องกันปราบปรามเขตและอำเภอหรือกิ่งอำเภอ เป็นองค์การปฏิบัติระดับเขตและอำเภอ/กิ่งอำเภอแล้วแต่กรณี

2. งบประมาณ

2.1 แหล่งงบประมาณ ปัจจุบันแหล่งงบประมาณสำหรับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด มีดังนี้

2.1.1 งบปกติ ของกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานส่วนกลาง

2.1.2 ท้องถิ่น ได้แก่ งบประมาณโครงการป้องกัน กรุงเทพมหานคร เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

2.1.3 งบสลากรักษาการกุศล เป็นงบเฉพาะกิจที่ใช้ในการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของจังหวัดและกรุงเทพมหานคร โดยคณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2541 อนุมัติให้กระทรวงมหาดไทยออกสลากรักษาการกุศลในวงเงิน 380 ล้านบาท ตั้งแต่ปี 2542-2544 เพื่อหารายได้สำหรับดำเนินการแก้ไขปัญหาเสพติด กรุงเทพมหานครและจังหวัด

2.1.4 งบมูลนิธิและกองทุน ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งมูลนิธิและกองทุน เพื่อ สนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ดังนี้

2.1.4.1 มูลนิธิป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และมูลนิธิป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัด กระทรวงมหาดไทยให้จังหวัดจัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิ เพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดในจังหวัด โดยเมื่อจังหวัดระดมทุนได้ 1 ล้านบาท มูลนิธิ ป.ป.ส. จะสนับสนุน สมทบ จำนวน 1 ล้านบาท เพื่อจัดตั้งเป็นมูลนิธิ ป.ป.ส. จังหวัด สำหรับนำดอกผลมาใช้ในกรดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

2.1.4.2 กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตาม พรบ.มาตรการ ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 สถานะของกองทุน ณ วันที่ 25 พฤษภาคม 2543 มีจำนวน 38.4 ล้านบาท

2.1.4.3 กองทุนลานกีฬาต้านยาเสพติด ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยกองทุนลานกีฬาต้านยาเสพติด พ.ศ. 2540 สำหรับการบริหารและจัดกิจกรรม เกี่ยวกับ ลานกีฬาและป้องกันยาเสพติด สถานะของกองทุน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 มีทรัพย์สินรวม 23.85 ล้านบาท

2.2 ระบบโครงสร้างงบประมาณ ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการ ป.ป.ส. ครั้งที่ 2/2543 เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2543 ได้เห็นชอบแนวทางการจัดระบบงบประมาณ ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศ โดยให้จัดตั้งงบประมาณออกเป็น 2 ส่วน คือ

2.2.1 งบประมาณของกระทรวง ทบวง กรม ส่วนกลาง จัดตั้งโยกกระทรวง ทบวง กรม

2.2.2 งบประมาณสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ (จังหวัดและกรุงเทพมหานคร) และงบอุดหนุนองค์กรเอกชนและองค์กรประชาชน ให้จัดตั้ง โดยสำนักงาน ป.ป.ส.

ปี 2545 สำนักงบประมาณได้ปรับปรุงโครงสร้างแผนงานป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด ดังนี้

โครงสร้างแผนงานของประเทศ

ด้านความสงบเรียบร้อยภายใน การป้องกันสาธารณสุขภัยและสิทธิบุคคล
แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประกอบด้วยงานป้องกันยาเสพติด, งานปราบปราม
ยาเสพติด และงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

โครงสร้างแผนงานของสำนักงาน ป.ป.ส.

ด้านความสงบเรียบร้อยภายใน การป้องกันสาธารณสุขภัย และสิทธิบุคคล
แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประกอบด้วยงานป้องกันยาเสพติด งานปราบปราม
ยาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544 ข : 20-24)

1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยต้องเผชิญหน้ากับปัญหายาเสพติดมาช้านานโดยสภาพปัญหา
ได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ของโลกในปัจจุบัน การติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยรวดเร็ว
มากขึ้น ทำให้ผู้เสพสามารถใช้สารเสพติดได้ง่าย และสะดวกกว่าในอดีตที่ผ่านมา จึงทำให้
ประเทศชาติต้องประสบปัญหาทั้งด้านบุคคล ครอบครัว สังคม โดยเฉพาะการใช้สารเสพติด
ของเด็กและเยาวชนวัยเรียนก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม อุบัติเหตุ การเสียชีวิต ก่อนวัย
อันสมควร

ประชากรขาดคุณภาพทำลายเศรษฐกิจของประเทศ

ปัญหาการเริ่มใช้สารเสพติดครั้งแรก ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มวัยรุ่น อายุ 15-19 ปี ซึ่ง
เท่ากับร้อยละ 53.1 ของจำนวนผู้ใช้สารเสพติดครั้งแรกในทุกกลุ่มอายุ (กรมการแพทย์, 2538 ก)
ปัจจุบันสถานการณ์เห็นเป็นห่วงที่สุด คือ การแพร่ระบาดของสารเสพติดชนิดกระตุ้นประสาท
เช่น ยาบ้า ยาเอ็กซ์ตาซีน ได้ขยายเป็นปัญหาใหญ่นอกเหนือจากฝิ่นและเฮโรอีน ในอดีต
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่ระบาดเข้าสู่ประชาชนของประเทศไทยถึงปี พ.ศ. 2538 พบผู้เสพ
ยาบ้า 1.2 ล้านคน (คำกล่าวรายงานโครงการสัมมนาการป้องกันและปราบปรามการใช้สารเสพติดใน
สถานศึกษา, 7 มีนาคม 2540) ในจำนวนนี้ส่วนหนึ่งเป็นเด็กและเยาวชนทั้งใน และนอกระบบ
การศึกษา ดังข้อมูลจากการสุ่มสำรวจ สถานศึกษาบางแห่งในพื้นที่ตรวจราชการของเขต 3
(เขตการศึกษา 12) พบอัตราการใช้สารเสพติดประเภทยาบ้าสูงถึงร้อยละ 3.8 และจากข้อมูล
สถิติการตรวจวิเคราะห์ในปี พ.ศ. 2539 ด้านสารเสพติดในพื้นที่สูงขึ้นกว่าเดิม 3 เท่า เมื่อ
เทียบกับปี พ.ศ. 2538 (3) จากการศึกษาข้อมูลการรักษา ผู้เสพยาบ้า พบว่ามีผู้เสพยาบ้า ซึ่ง
เข้าสู่ระบบการรักษาน้อยมาก เนื่องจากการเสพยาบ้าส่วนใหญ่มักไม่แสดงอาการติดยาอย่าง
ชัดเจนหากเปรียบเทียบกับตัวยาสเสพติดชนิดอื่น เช่น เฮโรอีน เป็นต้น

สำหรับสถิติที่เข้ารับการบำบัดรักษาจากสถานพยาบาลทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2538
พบว่ามีจำนวนผู้ติดยารายใหม่ทั้งหมด 986 ราย ในจำนวนนี้เป็นกลุ่มวัยรุ่น 584 ราย หรือ
คิดเป็นร้อยละ 59.22 ของผู้ติดยาบ้าทั้งหมดในกลุ่มอายุ จึงชี้ให้เห็นว่ากลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน
ติดยาบ้าจำนวนมากกว่ากลุ่มอายุอื่นและยังมีกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนที่ใช้ยาบ้า แต่ยังไม่ได้

เข้ารับการบำบัดรักษาอีกจำนวนหนึ่ง สำหรับการออกฤทธิ์ของยาบ้าในระยะแรกทำให้ร่างกายตื่นตัวตลอดเวลาความดันโลหิตเพิ่ม ใจสั่น เมื่อหมดฤทธิ์ยาจะหลับและอ่อนเพลียมากกว่าปกติ ถ้าใช้ติดต่อกันเป็นเวลานานจะทำให้เกิดความสับสน เบื่ออาหาร เพ้อคลั่ง และประสาทหลอน ถ้าได้รับขนาดสูงจะมีฤทธิ์กดประสาทและระบบหายใจทำให้ถึงตายได้

ได้มีการศึกษาวิจัย เรื่อง ผลการสอนเจตคติเพื่อป้องกันสารเสพติด (ยาบ้า) ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดชลบุรี ของสุภาพ กลีบบัว นักวิชาการสาธารณสุข 8 ส่วนอนามัยเด็กนักเรียนและเยาวชน สำนักงานส่งเสริมคุณภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับสุภาพพันธ์์ สุญสินภัย นักวิชาการส่งเสริมสุขภาพ 7 สถานส่งเสริมอนามัยแม่และเด็ก ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 3 ชลบุรี (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541, เล่ม 78) โดย การใช้กระบวนการสอนเจตคติเพื่อป้องกันยาเสพติดให้กับเด็กนักเรียนตั้งแต่วัยรุ่นตอนต้นเป็นการช่วยส่งเสริมสร้างพฤติกรรมด้านการป้องกันยาเสพติด โดยเฉพาะยาบ้า ซึ่งกำลังระบาดในกลุ่มนักเรียน โดยศึกษาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเจตคติในตัวตระหนักว่ายาบ้าเป็นปัญหาใกล้ตัว ด้านความเห็นใจผู้ที่ได้รับผลกระทบจากยาบ้า ด้านความภาคภูมิใจในตนเองโดยไม่พึ่งยาเสพติด และเจตคติในภาพรวมทั้งสามด้านระหว่าง ก่อนและหลัง การใช้โปรแกรมการสอนเจตคติแบบมีส่วนร่วม

ภายหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของเจตคติ ด้านตระหนักว่ายาบ้าเป็นปัญหาใกล้ตัว ด้านความเห็นใจผู้ที่ได้รับผลกระทบจากยาบ้า ด้านความภาคภูมิใจในตนเองโดยไม่พึ่งยาบ้า และเจตคติในภาพรวมที่ 3 ด้าน สูงกว่ากลุ่มควบคุม และมีคะแนนเฉลี่ยภายหลังการทดลอง เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $P > 0.05$ และคะแนนเฉลี่ยจัดอยู่ในระดับสูงโดยเท่ากับ 2.76 (จาก 3 คะแนน)

โดยสรุปการใช้โปรแกรมการสอนเจตคติโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม จากการศึกษาที่ส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติดีขึ้นและเป็นไปในทางบวกต่อการป้องกันสารเสพติด (ยาบ้า) จึงควรใช้โปรแกรมการสอนนี้อย่างต่อเนื่องกับนักเรียนที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างเสริมพฤติกรรมด้านการป้องกันสารเสพติด (ยาบ้า) ให้เกิดกับนักเรียนไทยอย่างถาวร

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างเสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้า ในนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุโขทัย โดย สมศักดิ์ นุกุลอุดมการณ์ แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสุโขทัย สุดาภรณ์ กุมาร และวิระดา ดิลกรัตนา ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการสร้างทักษะชีวิต เพื่อป้องกันการเสพยาบ้าดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงการเห็นคุณค่าในตนเอง ความตระหนักในตนเอง ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการจัดการกับความเครียด ทักษะการปฏิเสธ และพฤติกรรมเสพยาบ้า ถูกต้องมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนในกลุ่มเปรียบเทียบเสพยาบ้า สูงกว่ากลุ่ม

ทดลอง 25 เท่า ในระยะติดตามผล จึงควรนำทักษะชีวิตไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน การสอนใน โรงเรียนร่วมกับการจัดกิจกรรมเสริมอื่น ๆ อีกต่อไป

จากการสำรวจสถานการณ์ยาบ้าในสถานศึกษาของงานสาธารณสุข จังหวัดสุโขทัย ปี 2540 พบว่ามีนักเรียนเสพยาบ้าคิดเป็นร้อยละ 3.7 จากจำนวน 539 คน และปี 2541 พบว่า มีนักเรียนเสพยาบ้าคิดเป็นร้อยละ 5.6 จากจำนวนตัวอย่าง 890 การที่นักเรียนหรือวัยรุ่นมี พฤติกรรมเสพยาบ้า เนื่องมาจากปัจจัยภายในตัวเอง ได้แก่ มีการรับรู้ มีทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง ความอยากรู้อยากลอง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ โกลัสถานที่ย้าย โกลัแหล่งมั่วสุม มีปัญหา เมื่อขาดความตระหนักในตัวเอง ขาดการควบคุมของตนเอง และมีอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน ที่เป็นแรงผลักดันทางสังคมในการกระตุ้น ให้มีพฤติกรรมที่กระทำตามการตัดสินใจ ของกลุ่ม ด้านการสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการป้องกันการเสพยาเสพติดนั้นยังไม่มีการสอน ในหลักสูตรทักษะชีวิตที่เป็นองค์ความสามารถทางสติปัญญาที่ทุกคน จำเป็นต้องใช้ ในชีวิตประจำวันเป็นความสามารถที่พัฒนาขึ้นได้ด้วยการฝึก และการกระทำ ซ้ำ ๆ จนเกิด ความเคยชินและเป็นลักษณะนิสัย เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยด้านความรู้ เจตคติและ ค่านิยมกับการมีพฤติกรรม สุขภาพที่ดีจะสนับสนุนป้องกันปัญหาสุขภาพได้ ซึ่งล้วนเป็น กิจกรรมสร้างเสริมทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาบ้าในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา

เนื่องจากกลุ่มทดลองได้รับกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าว ซึ่งมีผลสอดคล้อง กับผลการศึกษาของ (วิมล นน့်พงษ์, 2538) ที่ให้นักเรียนคูวีโอเทปและฟังเทปเสียงเกี่ยวกับ เรื่องพิษภัยของยาบ้าแล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึกต่อปัญหาสารเสพติดประเภทยาบ้า โดยใช้ กระบวนการเรียนรู้เจตคติของเพื่อน นำไปสู่การเปลี่ยนเป็นเจตคติที่พึงประสงค์ได้ สอดคล้อง กับการศึกษาของ (งษ์ยุทธ วงศ์ภิรมย์ตานต์, 2538) การสอนที่นาถึงเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ที่ต้องตัดสินใจ พร้อมทั้งให้แนวคิดกับนักเรียนให้เห็นความสำคัญของการตัดสินใจ ขั้นตอน การตัดสินใจที่ถูกต้อง สอดคล้องกับการศึกษาหน่วยศึกษานิเทศก์ สถาบันราชภัฏและการศึกษา ของ (สุทธิสารณ์ วัฒนมะโน, 2540) ศึกษาเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการฝึกทักษะการตัดสินใจ ใช้ แนวคิดทักษะชีวิตในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่น และใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (พิสมัย สุขอมรัตน์, 2540) ที่ พบว่าโปรแกรมทักษะชีวิตมีผลทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทักษะการตัดสินใจ ที่จะไม่สูบ บุหรี่ กิจกรรมการจัดการกับความเครียดที่ผู้วิจัยได้จัดให้กับนักเรียนกลุ่มทดลอง ได้ฝึกคลาย เครียดด้วยวิธีต่าง ๆ มีผลทำให้นักเรียนสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยนำเข้าสู่บท เรียนใช้การสนทนาเกี่ยวกับ "สถานการณ์ที่ควรปฏิเสธ" บรรยาย "หลักการปฏิเสธ" เพื่อให้ นักเรียนเกิดความคิดรวบยอด จากนั้นสาธิตตามบทและให้วิเคราะห์การสาธิต อภิปราย สรุปให้ นักเรียนฝึกทักษะปฏิเสธตามสถานการณ์จำลองที่กำหนดให้ มีผลทำให้นักเรียนมีทักษะดีขึ้นซึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาของ (นงลักษณ์ โดบัวลือ, 2539) ที่พบว่า การจัดโปรแกรม สุขศึกษา

โดยการประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันโรคและแรงสนับสนุนทางสังคมว่า มีผลทำให้นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีทักษะการปฏิเสธการพึ่งพา ยาแอมเฟตามีนดีขึ้น

การนำโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพติดมาใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมและมีโอกาส ได้ฝึกปฏิบัติ การอภิปรายกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ การระดมสมอง การได้แสดงบทบาทสมมติ และการสาธิต ซึ่งในกิจกรรมการเรียนการสอนใช้การสร้างความรู้สึกร่วมจากประสบการณ์และกรณีตัวอย่าง สร้างการรับรู้ชัดเจนจริงจากประสบการณ์ จัดระบบความคิด ความเชื่อ โดยการอภิปรายกลุ่มให้เกิดความคิดรวบยอด นอกจากนี้ให้ลงมือกระทำโดยการให้ประยุกต์แนวคิดรวมทั้งความคิดรวบยอด ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสอนทักษะชีวิต ของกรมสุขภาพจิตและองค์การอนามัยโลก มีผลให้กลุ่มทดลองเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ทักษะชีวิตเป็นองค์ความสามารถทางสติปัญญาที่ทุกคนจำเป็นต้องใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นความสามารถที่พัฒนาขึ้นได้ด้วยการฝึกและการกระทำซ้ำ ๆ จนเกิดความเคยชินเป็นลักษณะนิสัย สอดคล้องกับการศึกษาของประเสริฐ ทันสกุล ที่ส่งผลต่ออารมณ์พฤติกรรมสุขภาพที่ดี

ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์เป็นไปอย่างรวดเร็ว เราได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินด้วยเครื่องจักรกล การผลิตบางอย่างเกือบไม่ต้องใช้พลังงานคน แต่กระนั้นก็ตามคนยังคงเป็นผู้สร้างเครื่องจักรกลเหล่านั้น

คนย่อมต้องมีคุณภาพ ประสิทธิภาพในการดำรงชีวิตและต้องมีความเจริญก้าวหน้าประสบผลสำเร็จในชีวิต ดังนั้นควรจะหันมาสนใจเรียนรู้พฤติกรรมของคนหรือมนุษย์ ทั้งในลักษณะบุคคล สถานะกลุ่มบุคคล เพราะพฤติกรรมต่าง ๆ มีผลต่อความเกื้อกูล การดำรงชีวิตการทำงานการประกอบอาชีพ

ความพยายามครั้งแรกในการสนใจศึกษามนุษย์ พฤติกรรม ได้เริ่มขึ้นเมื่อศตวรรษที่ 16 โดย จอห์น ฮอร์ต (John Huarte) ได้เขียนหนังสือเป็นภาษาสเปนและได้มีการแปลเป็นภาษาอังกฤษ ชื่อ The Trial of Wits ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์มีความแตกต่างทั้งในด้านสติปัญญาทั่ว ๆ ไป และความสามารถเฉพาะตัว

ดังนั้นจึงควรศึกษาถึงแนวโน้มพฤติกรรมของแต่ละบุคคลเพื่อหาทางฝึกฝนปฏิบัติ ในหน้าที่ที่เหมาะสมต่อไป ดังนั้นนักบริหารจึงต้องเรียนรู้ถึงธรรมชาติของมนุษย์ สังคมมนุษย์ และความต้องการขั้นมูลฐานของมนุษย์ ตลอดจนความสัมพันธ์ของมนุษย์ เพื่อประโยชน์ต่อการชักจูงโน้มน้าวพฤติกรรมของผู้ติดตามเสพติด ได้ให้การสนับสนุนโครงการบำบัดและฟื้นฟูคุณภาพชีวิตได้ดีที่สุดคือเลิกเกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั่นเอง

ประเภทของพฤติกรรมมนุษย์

พฤติกรรมของมนุษย์ เกิดจากความนึกคิดที่มีเหตุผล มิใช่ถูกควบคุมโดย สัญชาตญาณ (Instinct) และพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์อาจแบ่งได้เป็น 4 ชนิด ได้แก่

1. พฤติกรรมโดยสัญชาตญาณ (Instinct Behavior) เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ เริ่มแรกและสัตว์ชั้นต่ำ เช่น สัญชาตญาณของการกิน สัญชาตญาณของการสัมพันธ์ ต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น การป้องกันตัวให้พ้นอันตราย การคบค้าสมาคมกับคนอื่น ๆ สัญชาตญาณอื่น ๆ เช่น อยากรู้ อยากเห็น สร้างสม เก็บออม ทำลาย ฯลฯ

2. พฤติกรรมของการปรับตัว (Adaptive Behavior) มนุษย์จะพยายามปรับตัวให้เหมาะหรือเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ (อาจดีขึ้นหรือเลวร้ายลงก็ได้)

3. พฤติกรรมของการพัฒนา (Development Behavior) เป็นการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น เช่น การเรียนรู้ การชำนาญอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยความตั้งใจ

4. พฤติกรรมโดยการเจริญเติบโตเต็มที่ (Maturation Behavior) เป็นพฤติกรรมที่แปรเปลี่ยนไปตามการเจริญเติบโตของร่างกาย และการเปลี่ยนแปลงของระบบสมอง เช่น เด็กอายุ 5 ขวบ กับเด็กอายุ 14 – 15 ปี มีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ฮาโรล เจ. ลิฟวิท (Harold J. Leavitt) ได้กล่าวโดยทั่วไปนี้แบบพฤติกรรมขั้นมูลฐาน (Basic Model of Behavior) ของมนุษย์ตั้งอยู่บนสมมติฐาน 3 ประการ คือ

1. สาเหตุ (Causality) พฤติกรรมของมนุษย์ต้องมีสาเหตุทำให้เกิดขึ้น อาจเป็นสาเหตุจากสิ่งแวดล้อม กรรมพันธุ์ หรืออิทธิพลภายใน และภายนอกร่างกายนั่นเอง

2. ลิวัว (Motivation) การที่บุคคลมีพฤติกรรมใด ๆ เกิดขึ้น เป็นเพราะถูกแรงเร้า เช่น จากความต้องการ (want) หรือความจำเป็น (need) ของร่างกาย เป็นต้น

3. ความต้องการไปสู่เป้าหมาย (Goal Directedness) พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

อย่างไรก็ตามพฤติกรรมมนุษย์จะมีลักษณะเกิดขึ้นแล้วจะเปลี่ยนไปโดยจะเกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ในแต่ละช่วงระยะเวลา เช่น เมื่อมนุษย์มีความต้องการอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นก็จะแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองและเมื่อบรรลุความต้องการนั้นแล้วก็จะเปลี่ยนความต้องการใหม่และพฤติกรรมก็จะเปลี่ยนไปอีกเพื่อให้ความต้องการใหม่ได้รับการตอบสนอง ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้ปกครอง จะต้องเข้าใจพฤติกรรมของแต่ละบุคคลและกลุ่มบุคคล เพื่อหาสิ่งจูงใจหรือเร้าหรือเปลี่ยนสิ่งจูงใจและสิ่งเร้าให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและกลุ่มอยู่เสมอ เพื่อกำกับพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มให้สนับสนุนการบริหารของโครงการให้บรรลุเป้าหมายในเรื่องความต้องการของมนุษย์เพื่อประโยชน์ในการสร้างสิ่งจูงใจต่อไป

ความต้องการของมนุษย์ โดยทั่วไปมีความต้องการด้านพื้นฐาน (Basic Needs) ทางวัตถุ (Physical) และจิตใจ (Psychological) อยู่ดังนี้

1. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Security)
2. การได้รับการยกย่องนับถือ (Recognition)
3. การยอมรับในสังคม (Belonging)
4. โอกาสก้าวหน้า (Opportunity)

ah เราจึงต้องเรียนรู้ความต้องการของคนว่ามีอย่างไร เพื่อให้ได้ตรงตามความต้องการของเขา มาส์โล (Maslow) เป็นนักศึกษาค้นคว้าในด้านนี้และประมวลผลความต้องการของมนุษย์ ให้ความมนุษย์ต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic needs) ทางวัตถุ (Physical) และทางจิตใจ (Psychological) อยู่ดังนี้

1. สิ่งจำเป็นพื้นฐานในการครองชีพ (Survival needs) ให้เหมาะสมกับสภาพเหมาะสมและยุติธรรม

2. ความมั่นคงปลอดภัย (Security) คนเราต้องการความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางวัตถุและจิตใจ เช่น เด็กต้องการความอบอุ่นทางบิดามารดา คนทำงานต้องการมีความมั่นคงในงานที่ทำจะไม่ถูกออกง่าย ๆ ต้องการได้รับการปฏิบัติยุติธรรมเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ที่ทำงานด้วยกับต้องการรายได้ มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ก็จะเป็นผลให้เขาให้ความร่วมมือ

3. การได้รับการยกย่องนับถือ (Recognition) มนุษย์ต้องการให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าตนเองเป็นคนสำคัญคนหนึ่งเหมือนกัน ดังนั้น ถ้าเราได้รับการยกย่องว่าเป็นคนสำคัญในกิจการงานหรือในหน่วยงาน หรือในครอบครัวแล้ว ก็จะเกิดความภาคภูมิใจ จะเกลี้ยกล่อมหรือมอบหมายงานให้ทำกิจกรรมการใดย่อมจะได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่ ซึ่งในข้อนี้ตรงกับคำกล่าวของ ซิกมันต์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) นักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงของโลกคนหนึ่ง ว่าการกระทำของมนุษย์ทุกอย่างนั้นมาจากการกระตุ้นเตือน 2 ประการ คือ

3.1 การกระตุ้นเตือนแห่งกามารมณ์

3.2 ความปรารถนาที่จะเป็นใหญ่เป็นโต

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักปรัชญาผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่งได้กล่าวว่า สิ่งกระตุ้นที่รุนแรงที่สุดแห่งธรรมชาติของมนุษย์ ก็คือ "ความปรารถนาที่จะเป็นคนสำคัญ"

4. การยอมรับในสังคม (Belonging) มนุษย์ต้องการให้สังคมยอมรับว่าเป็นคนเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือสังคมนั้น ต้องการเข้าพวกเข้าหมู่และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มเมื่อคนมีความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกสังคมนั้น เขาจะเกิดความภาคภูมิใจและจะมีความรู้สึกรับผิดชอบรักษาส่วนได้ส่วนเสียของสังคมนั้น

5. โอกาสก้าวหน้า (Opportunity) มนุษย์ต้องการโอกาสก้าวหน้าในงานที่ตนทำอยู่ มีโอกาสได้ศึกษาต่อ มีโอกาสทำงานใหม่ ๆ มีความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ จึงจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกจงรักภักดีต่อหน่วยงานและเต็มใจร่วมมือในการทำงานอย่างเต็มที่

เจ.เฮช. ลัมคินส์ (J.H. Lumpkins) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Motivation Dimensions of management ว่า ความต้องการของมนุษย์อาจลำดับได้ตามความสำคัญ ดังนี้ "ความต้องการของมนุษย์จะต้องได้รับการตอบสนองเป็นขั้น ๆ ไปเมื่อได้บรรลุความต้องการขั้นต้น ๆ ก็จะเปลี่ยนไปสู่ความต้องการขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับ"

ความแตกต่างของคน (Individual Differences)

เป็นเรื่องจำเป็นที่ทุกคนต้องเข้าใจเรื่องความแตกต่างของคนโดยทั่วไป แยกได้ดังนี้

1. ความแตกต่างกันทางด้านจิตใจ (Mental) เช่น บางคนชอบงานหนังสือ บางคนชอบงานติดต่อ บางคนชอบงานค้นคว้า ฯลฯ กระทำได้ถูกต้องตรงตามความพอใจของเขาย่อมทำให้ได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่

2. ความต่างกันทางด้านอารมณ์ (Emotional) บางคนไม่ไหวง่าย บางคนใจคอหนักแน่น เยือกเย็น ฯลฯ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการปฏิบัติงานและมอบหมายงานให้ทำอยู่ไม่น้อย คนต่างกันด้านสังคม (Social) บางคนมีลักษณะเข้าสังคมไม่ได้เข้าสังคมแล้วมักไปทำลาย บางคนเข้าสังคมได้ดี เป็นต้น การรู้ความต่างกันดังกล่าวนี้จะช่วยให้การติดต่อ การบริหารงาน ทำกิจกรรมได้ ๆ เกิดประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้น ความแตกต่างในความรู้สึกนึกคิดด้านต่าง ๆ มีอยู่หลายประการ ที่สำคัญ ได้แก่

2.1 ความทะเยอทะยาน (Ambition) ความทะเยอทะยานนี้ บางคนมีลักษณะมากเป็นพิเศษ บางคนมีเป็นส่วนตัว บางคนมีเป็นส่วนรวม

2.2 ความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรี (Pride) บางคนมีความหยิ่งและภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของตนมากน้อยแตกต่างกันไป

2.3 อารมณ์ความนึกคิด (Nerve) มีอารมณ์ประสาทความนึกคิดต่าง ๆ บางครั้งอ่อนไหว บางครั้งก็รุนแรง ซึ่งผู้เกี่ยวข้องควรให้ความเห็นใจ

2.4 ความหวัง (Hope) คนมีความหวังมากบ้างน้อยบ้างและความสมหวังจึงไม่ควรทำลายความหวังของเขาแต่หากเป็นไปได้ควรช่วยให้เขาสมหวัง ส่งผลให้ชีวิตประสบความสำเร็จต่อไป (นงลักษณ์ สหธิวัฒน์พันธ์, 2542)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development)

"ทรัพยากรมนุษย์" ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานทุกประเภท ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงถูกกำหนดให้เป็นนโยบายที่มีความสำคัญและจัดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ

แนวคิดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การดำเนินการให้บุคลากรได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อที่จะได้นำเอามาปรับปรุงความสามารถในการทำงานโดยมีวิธีการ 3 ประการ คือ

การฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้มุ่งเน้นเกี่ยวกับ งาน ที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน (present job) เป้าหมายคือ การยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะ ของพนักงานในขณะนั้นให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้น ๆ ได้ ผู้ที่ผ่านการอบรม ไปสามารถ นำความรู้ไปใช้ได้ทันที

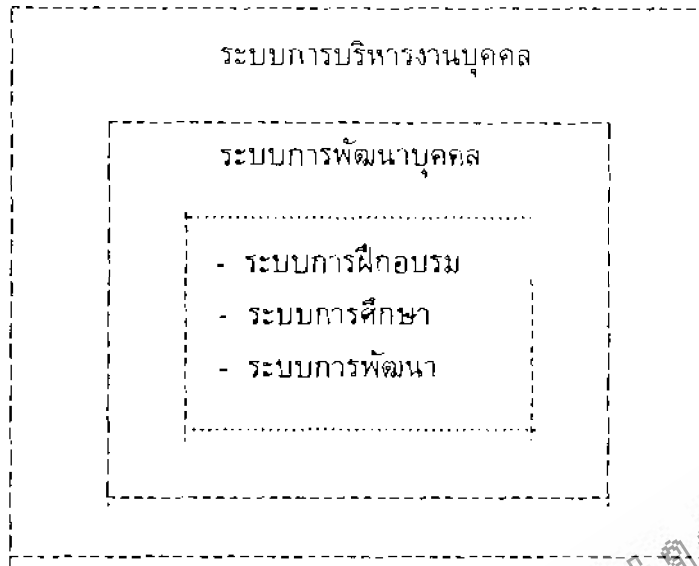
การศึกษา (Education) การศึกษานับว่าเป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรงเพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทักษะ ทัดคนคิด ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุก ๆ ด้านให้กับบุคคล ถ้าพิจารณาในองค์การแล้วการศึกษา จะเน้น การเตรียมพนักงานสำหรับงานในอนาคต (Future job) เพื่อเตรียมพนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต หรืออีกกรณีหนึ่งการศึกษาสามารถใช้ เพื่อเตรียมพนักงานเพื่อการเลื่อนตำแหน่งงานใหม่ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน

การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ตัวงาน (not focus on a job) แต่มีจุดเน้น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการต้องการ การพัฒนาองค์การนั้นจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับองค์การเพื่อการปฏิบัติงานขององค์การในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี รวมทั้ง สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (นิสดาร์ก เวชยานนท์, ม.ป.ป. : 311-313)

ความสัมพันธ์ของการพัฒนาบุคคลกับวิทยาการต่าง ๆ เช่นพฤติกรรม

การพัฒนาบุคคล มีจุดมุ่งหมายในการที่จะเพิ่มความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และทัศนคติ (Attitude) ในการปฏิบัติงาน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavioral Change) ในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพการทำงานขององค์การทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ดังนั้น หากจะมองการพัฒนาบุคคลเป็นระบบ จะประกอบด้วยระบบย่อย
ดังต่อไปนี้

แผนภูมิ 1 ระบบการพัฒนาบุคคล

ที่มา : อรุณ รัทธธรรม (2542 : 24)

ระบบการพัฒนาบุคคล ประกอบด้วยระบบย่อย ดังต่อไปนี้

1. ระบบการฝึกอบรม (Training)
2. ระบบการศึกษา (Education)
3. ระบบการพัฒนา (Development)

ทั้งนี้ ระบบย่อยทั้ง 3 ระบบ ย่อมสัมพันธ์กับวิทยากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

เช่น

1. จิตวิทยาการเรียนรู้ (Learning Psychology)
2. การรับรู้ (Perception)
3. แรงจูงใจ (Motivation)
4. การยอมรับและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Acceptance and Resistance To Change)

To Change)

1. จิตวิทยาการเรียนรู้ (Learning Psychology)

การเรียนรู้ ((Learning) คือการที่บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อนข้างถาวร โดยเป็นผลมาจากการฝึกหัดหรือประสบการณ์

การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นผลให้ประสบการณ์ที่ได้รับจะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคล การเรียนรู้เป็นการพัฒนาตนเองโดยกิจกรรมของตน หรือพูดอย่างสั้น ๆ ก็คือ การเรียนรู้ คือการเปลี่ยนแปลง (Learning Means Change) นั่นเอง (อรุณ รัทธธรรม, 2542 : 24-25)

ฟลอกเตอร์ (Procter) และ ทอมตัน (Thornton) ให้ทัศนะคติเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้ว่าบุคคลจะมีความสามารถในการเรียนรู้งานใหม่ได้ดีเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถเดิมในอดีต ดังนั้นการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ได้ง่ายหากทักษะใหม่นั้นมีความเกี่ยวข้องกับความสามารถเดิมในอดีต ดังนั้นการเรียนรู้ทักษะและทัศนคติใหม่ ๆ ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์เดิมเลยจะเป็นสิ่งที่ยากลำบาก นอกจากนั้นการเรียนรู้งานที่คล้ายคลึงกันเราจะเรียนรู้ได้เร็ว ทั้งนี้มีผลจากการถ่ายโอนการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากแนวทัศนะนี้ เราสามารถนำมาใช้ในการจัดการฝึกอบรมได้ กล่าวคือ ในการจัดการเรียนการฝึกอบรมนั้น ต้องจัดให้มีการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในการฝึกอบรมสามารถถ่ายโอน (Transfer) ไปใช้ในสถานการณ์ การปฏิบัติงานจริงได้ (Work situation) และเปิดโอกาสให้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้ การจัดการฝึกอบรมนั้นจึงมีความหมาย (อรุณ รักธรรม, 2542: 28)

2. การรับรู้ (Perception)

พัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคล เป็นผลงานรวมของกระบวนการที่บุคคลนั้นมี การรับรู้และเกิดความคิดความเข้าใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวอย่างถูกต้อง นักพัฒนาบุคคลจึงต้องมีความเข้าใจในพฤติกรรมการรับรู้ของมนุษย์สามารถจัดการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เกิดการรับรู้มีความเข้าใจในบทเรียนอย่างถูกต้อง

การรับรู้ (Perception) คือ กระบวนการที่บุคคลได้รับข่าวสารข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว และมีการวิเคราะห์ตีความข่าวสารข้อมูลนั้น จนเกิดความเข้าใจในข่าวสารข้อมูลนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง

การวิเคราะห์ตีความเพื่อทำความเข้าใจในข่าวสารข้อมูลที่ได้รับนั้นบุคคลจะอาศัยข้อมูลที่ได้รับในปัจจุบัน ประกอบกับสิ่งที่เคยรับรู้ไว้แล้วก็ในอดีตและเก็บไว้ในความทรงจำ ตลอดจนความคาดหวังของบุคคลต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต เช่นคนเคยเรียนภาษาอังกฤษมาก่อนจะอ่านป้ายภาษาอังกฤษเข้าใจ แต่คนที่ไม่เคยเรียนภาษาอังกฤษจะอ่านป้ายภาษาอังกฤษไม่รู้เรื่องการเรียนรู้ของบุคคลขึ้นกับองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

1. สิ่งเร้าภายนอก (External Stimult) หมายถึง ลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งเร้าที่มากระทบประสาทสัมผัสของบุคคล เช่น สี สัน ขนาด ความแปลกใหม่ การเคลื่อนไหว

2. สิ่งเร้าภายใน (Internal Stimult) หมายถึง ความสนใจ ความคิด ความต้องการแรงจูงใจ การคาดหวัง ที่มีอยู่ในจิตใจของบุคคลในขณะที่มีการรับสัมผัสเกิดขึ้น เช่น แม่ลูกอ่อนจะรับรู้เสียงร้องของลูกได้ดีกว่าเสียงอื่น ๆ

การนำหลักของการรับรู้ไปใช้ในการจัดการฝึกอบรม

การจัดการฝึกอบรม ควรคำนึงถึงหลักการรับรู้ดังต่อไปนี้

1. ใช้หลักของสิ่งเร้าภายนอก โดยการจัดให้สิ่งเร้าที่ใช้ในการฝึกอบรมมีลักษณะที่จะกระตุ้นประสาทสัมผัสของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เช่น ภาพหรืออุปกรณ์ต้องมีขนาดใหญ่และมีสีสันที่เด่นชัด

2. ใช้หลักของสิ่งเร้าภายใน โดยวิทยากรต้องพยายามกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความสนใจ ใคร่รู้บทเรียนด้วยการเริ่มการฝึกอบรมด้วยการนำเข้าสู่บทเรียนที่ดี อธิบายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นประโยชน์ของการฝึกอบรม เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้

3. ใช้หลักการรับรู้ภาพและพื้น โดยวิทยากรต้องเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทราบอย่างชัดเจนว่า สิ่งใดคือ "ภาพ" เช่น เทคนิคการสาธิต วิทยากรต้องชี้ให้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทราบว่า เขาควรสังเกตหรือดูที่ใดบ้าง เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

4. ใช้หลักของการจัดหมวดหมู่ของการรับรู้ โดยวิทยากรต้องอธิบายบทเรียนและยกตัวอย่างประกอบการอธิบายนั้น โดยการกระทำอย่างต่อเนื่อง การยกตัวอย่างหรือการใช้อุปกรณ์การฝึกอบรมต้องเป็นสิ่งๆ ที่เหมือนหรือคล้ายกันหลาย ๆ สิ่ง เพื่อช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีการรับรู้บทเรียนในการฝึกอบรมได้และถูกต้อง

5. วิทยาการในการฝึกอบรม ต้องคำนึงถึงประสบการณ์ในอดีตของผู้เข้ารับการฝึกอบรม การเตรียมคำอธิบายและการยกตัวอย่างต้องเป็นถ้อยคำที่ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจได้ง่ายและเป็นสิ่งที่คนมีประสบการณ์อยู่แล้ว เช่น การยกตัวอย่างจากสถานการณ์ในการปฏิบัติงานจริงของผู้เข้ารับการฝึกอบรม (อรุณ รักธรรม, 2542 : 29-31)

3. แรงจูงใจ (Motivation)

แนวคิดทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับแรงจูงใจ

การดำเนินงานหรือการบริหารกิจการใดๆ ขององค์กร ผู้ปฏิบัติงานทุกคนย่อมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แตกต่างไปจากหลักการเดิมในสมัยโบราณที่ให้เป็นอำนาจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ ฉะนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจหรือแรงกระตุ้นให้คนทำงานได้แสดงความรู้ความสามารถ เพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้จึงย่อมมีบทบาทสำคัญยิ่งในการบริหารงาน แนวความคิดในการสร้างแรงจูงใจ หรือแรงกระตุ้นให้คนแสดงความรู้ความสามารถออกมานั้นปรากฏอยู่ในความเชื่อ 3 ทิวว่า "กิจกรรมของแต่ละบุคคลที่กระทำนั้น ย่อมนำไปสู่วัตถุประสงค์อันสำคัญที่ผู้กระทำคาดหวังไว้"

การจูงใจมาจากคำว่า "Move" หมายถึง การหมุน การผลักดันจากภายในอำนาจที่ผลักดันหรือแรงจูงใจ (Motivation) แรงจูงใจเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างขวัญ และกำลังใจในการทำงาน พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เราเกิดจากแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความ ต้องการและแสดงการกระทำออกมา ดังนั้นแรงจูงใจจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนโดยตรง โดยปกติคนเรามีความสามารถจะกระทำอะไร ๆ ได้หลายอย่างหรือพฤติกรรม แตกต่างกัน

แต่พฤติกรรมเหล่านี้จะแสดงออกเพียงบางโอกาสเท่านั้น สิ่งที่จะดึงเอาความสามารถของคนออกมาใช้ คือ "แรงจูงใจ" คือชักจูงให้คนทำงานด้วยใจ

ลูธาน เฟรด (Luthan Fred) ให้ความหมาย ของแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง พลังงานภายในที่กระตุ้นพฤติกรรมของบุคคลให้ทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่ ให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้

เบอร์เรลสัน และสไตเนอร์ (Berenson And Steiner) ให้ความหมาย แรงจูงใจ i แรงจูงใจ หมายถึง ภาวะภายในร่างกายซึ่งทำให้เกิดพลังและก่อให้เกิดพฤติกรรม ที่มุ่งไปสู่จุดหมาย

สรุปได้ว่า แรงจูงใจ เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นเมื่อมีความไม่สมดุลของร่างกาย และจิตใจหรือเมื่อเกิดความต้องการ จึงกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของคนจนสำเร็จ แรงจูงใจจึงเป็นตัวเร้าด้านลึกในจิตใจ แรงจูงใจ ของแต่ละบุคคลนั้นไม่เหมือนกัน เพราะมีความต้องการที่แตกต่างกัน จากความแตกต่างในเรื่องความต้องการนี้เอง เราจึงพยายามอย่างยิ่งที่จะเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์และแรงจูงใจ ของแต่ละคน เพื่อที่จะหาทางปรับปรุงแก้ไขหรือตอบสนองในสิ่งที่เขาต้องการอันจะนำมาซึ่งพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์การ

ทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslows Theory)

มาสโลว์ (Maslows) ได้เสนอลำดับขั้นของความต้องการโดยมีความคิดพื้นฐานว่าความต้องการของคนไม่ได้เรียงตัวกันเท่าเทียมกันหมดหากแต่มีอยู่เป็นลำดับขั้น เช่น ความต้องการอาหาร (เบารักษาโรค เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย เรียกว่าปัจจัยสี่ ผู้เขียน) อันเป็นความต้องการทางสรีระจะเป็นความต้องการเบื้องต้นและเป็นพื้นฐาน ต่อมาก็เป็น ความต้องการความปลอดภัย ทั้งทางกายและใจ ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ ทั้ง 3 อย่างนี้ มาสโลว์ ถือว่าเป็นความต้องการเบื้องต้น ส่วนอีก 2 ประการสุดท้าย เป็นการเข้าใจตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อความต้องการเบื้องต้นได้รับการตอบสนองแล้วเท่านั้น

จากทัศนะของ มาสโลว์ นี้ทำให้มาอธิบายต่อไปได้ว่า เมื่อคนได้สนองความต้องการเบื้องต้นแล้วก็พยายามขยายความต้องการของตนขึ้นไปเรื่อยๆคล้อยบันได

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของทฤษฎีมาสโลว์ ก็คือ ความต้องการทั้ง 4 ขั้น แรกนั้นสิ่งที่ตอบสนองได้มาจากภายนอก เช่น ความต้องการทางสรีระ คนจะต้องการอาหาร และน้ำจากภายนอก ความรักและชื่อเสียงเกียรติยศก็ต้องมาจากภายนอกเช่นกัน ความต้องการขั้นสุดท้ายนั้นจะได้มาจากการพัฒนาความสามารถและศักยภาพที่คนมีอยู่ ดังนั้น คนที่มีความเข้าใจในตนเองจึงพึ่งพาโลกภายนอก ไม่ว่าจะเป็นคนสิ่งของน้อยกว่าผู้อื่น และมาสโลว์คิดว่า นั้นเป็นเครื่องหมายของดวงจิตอันแข็งแกร่ง (อรุณ วัชรธรรม, 2542 : 31-32)

1.5 ความหมาย หลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนา ไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคมและโลกอย่างมีความสุข (กรมวิชาการ, ม.ป.ป. : 1)

1.6 กระบวนการจัดทำหลักสูตร

หลักสูตรจะต้องสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของการศึกษา ผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการสอนและประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลง และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษา จะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุง ให้เป็นตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นภารกิจหนึ่งที่สำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งภารกิจในการบริหารจัดการหลักสูตร ประกอบด้วย

การเตรียมความพร้อม

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

การสรุปผลการดำเนินงานการปรับปรุง (กรมวิชาการ, ม.ป.ป. : 2)

รูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพเป็น 1 ใน 9 แนวทาง ของแนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะอาชญากรรม ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 119/2544 โดยมีแนวคิดเชิงกลยุทธ์ที่จะตั้งวงจรการเสพ หรือการแพร่ระบาดออกจากวงจรการค้า ด้วยการดึงกลุ่มผู้ติดและผู้เสพ รวมทั้งผู้ค้ารายย่อยที่เป็นผู้เสพติดออกจากวงจรการค้า ด้วยการให้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพให้ครอบคลุมกลุ่มและผู้เสพให้มากที่สุด โดยรูปแบบบำบัดรักษาจะเป็นเครื่องมือของหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานได้นำไปศึกษา และประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน

อย่างไรก็ตามยังไม่อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพรูปแบบใดจะดีที่สุด ปัจจัยความสำเร็จอยู่ที่กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและครอบครัว และการบำบัดรักษาที่ครบวงจรโดยเฉพาะการติดตามดูแลหลังการบำบัด ซึ่งจะทำให้การบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นไปด้วยความยั่งยืน โดยต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายพื้นที่และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ด้วย

รูปแบบการบำบัดรักษาได้ถูกรวบรวมจากสถานบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยส่วนพัฒนานโยบาย สำนักนโยบายและแผน สำนัก ป.ป.ส. ได้รวบรวมเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการดำเนินงาน และประสานงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของหน่วยงานและจังหวัด ในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์หลังแผ่นดินและแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ “ทุกองค์อาชีพในสังคมนึกกำลังให้เป็นพลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติดให้ได้โดยเร็ว” (สำนักงานคณะกรรมการและป้องกันปราบปรามยาเสพติด, 2544 ง : 4-29)

รูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ มี 3 รูปแบบ คือ

1. การบำบัดรักษาแบบกาย จิต สังคม บำบัด (Matrix Program) ของกรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุข

The Matrix Intensive Out Patient Program (IOP) เป็นโปรแกรมในการบำบัด รักษาผู้ติดยาโคเคน ในปี 1980 กระบวนการในการบำบัดรักษานี้ประกอบด้วย การให้คำปรึกษารายบุคคล/ครอบครัว (Individual/Conjoint Sessions) กลุ่มฝึกทักษะ การเลิกยาในระยะเริ่มต้น กลุ่มป้องกันการติดยาซ้ำ การให้ความรู้แก่ครอบครัวเป็นกลุ่ม กลุ่มสนับสนุนทางสังคมและการตรวจปัสสาวะ โปรแกรมนี้ใช้เวลา 16 สัปดาห์ จุดเด่นของ Matrix ได้แก่ การมีกระบวนการในการบำบัดรักษาชัดเจน มีกลุ่มเป้าหมายในการบำบัด เฉพาะเจาะจง (ผู้ป่วย ครอบครัวของผู้ป่วย และผู้บำบัด) มีคู่มือและอุปกรณ์ในการให้ความรู้ อื่นๆ การให้รางวัล รวมทั้งการยึดถือในแนวทาง Neuro Behavior Approach

(สิ่งกระตุ้น → ความคิด → ความอยาก → การเข้ายา)

ขณะนี้ประเทศไทยได้รับความร่วมมือ และสนับสนุนด้านวิชาการจาก Matrix Institute On Additions, Los Angeles ในการพัฒนารูปแบบการบำบัดรักษาดังกล่าว กับ ผศ.เสพสารแอมเฟตามีนในประเทศไทย เพื่ออนาคตผู้เสพสารแอมเฟตามีนจะได้มีทางเลือกใหม่ ในการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดที่ดีอีกทางเลือกหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544 ง : 1)

2. การบำบัดฟื้นฟูแบบเข้มข้นทางสายใหม่ (Fast Model) ของโรงพยาบาล รัชฎานุรักษ์

Fast Model เป็นการใช้กระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดให้สามารถกลับคืนสภาพร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็งและมั่นคงโดยมีครอบครัวเป็นหลักสำคัญ ที่นำมาให้ มีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นการบำบัดรักษาจนกระทั่งสามารถเรียนรู้ร่วมกันเพื่อนำไปปฏิบัติตน ดำรงชีวิตประจำวันอย่างปกติสุขและทำตนเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและชุมชน

การดำเนินการ มี 4 องค์ประกอบได้แก่ FAST หมายถึง ครอบครัว (Family) กิจกรรมทางเลือกในการบำบัดรักษา (Alternative Treatment Activity) การช่วยเหลือตนเอง (Selfhelp) และชุมชนบำบัด (Therapeutic community) โดยมีรูปแบบการบำบัดฟื้นฟูเป็น 3 ระยะ คือ ระยะสั้น 4-6 เดือน ระยะกลาง 6-8 เดือน ระยะยาว 8-12 เดือน มีกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้ติดยาและครอบครัวหรือผู้ปกครองผู้ติดยา (กรมการแพทย์, 2544 : 1-3)

3. การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบจิราสา ของกองทัพอากาศ

“จิราสา” เป็นคำที่ตั้งขึ้นใหม่ โดยสมาสระหว่าง จิระ และ อาสา แปลว่า การช่วยเหลือกันเยี่ยงอาสาสมัคร อย่างเต็มใจ อย่างยั่งยืน จึงได้นำมาใช้เรียกวิธีป้องกัน และบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยได้นำวิธีการที่ใช้ได้ผลในต่างประเทศ นำมาปรับให้เหมาะสม กับสังคมไทย โดยคำนึงถึงสถาบันครอบครัว ขนบธรรมเนียม และอุปนิสัยคนไทย โดยมี หลักการ We “ขี้มัสเรียนวิชา ฟังพาทรมิปัญญาไทย ใฝ่ใจศีลธรรม ใฝ่สุปฏิบัติ” โดยใช้ ระยะเวลาการบำบัด 12-16 สัปดาห์ เปลี่ยนความนึกคิดและพฤติกรรม เมื่อครบการบำบัด ผู้รับการบำบัดจะสามารถปฏิบัติ “สุปฏิบัติ 10 ประการ” ไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันดังนี้

- 3.1 สร้างเวลาที่มีคุณค่า
- 3.2 สร้างการสื่อสารที่มีคุณภาพ
- 3.3 สร้างการรู้จักคุณค่าของตนเอง
- 3.4 สร้างกฎระเบียบในบ้าน
- 3.5 สร้างหน้าที่และความรับผิดชอบ
- 3.6 สร้างทักษะในการจัดการกับอารมณ์ที่ไม่สมเหตุสมผล
- 3.7 สร้างความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมของลูก
- 3.8 สร้างความรู้เรื่องยาเสพติดให้แก่มวล
- 3.9 สร้างทักษะในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ
- 3.10 สร้างทักษะปฏิเสธยาเสพติด

ระบบการบำบัดรักษายาเสพติดแบบ “จิราสา” เป็นการผสมผสานการบำบัดรักษา ทาง จิต สังคม สมองใหม่ ซึ่งเป็นที่ยอมรับและใช้กันแพร่หลายในปัจจุบัน เข้ากับวัฒนธรรม และสังคมไทย เพื่อพัฒนาใช้กับชุมชนไทยโดยให้สอดคล้องกับสภาพทรัพยากรบุคคล เศรษฐกิจ งบประมาณ และโครงสร้างพื้นฐานทางสาธารณสุข ผู้บำบัดอาจเป็นบุคลากรทางการแพทย์ หรือมิใช่ก็ได้ เป็นพระภิกษุ ครู อาจารย์ แต่ต้องผ่านการอบรมหลักสูตรเวชศาสตร์โรคติดยา และผ่านปฏิบัติทางคลินิก ภายใต้อาณัติของผู้อำนวยการสักระยะหนึ่งก่อน (สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544 ง : 15)

โครงการ “โรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต” แบบสมัครใจ ปีงบประมาณ 2546

1. หลักการและเหตุผล

ยาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความสำคัญในระดับชาติ เนื่องจาก ได้ส่งผลกระทบต่อความ มั่นคงของชาติอย่างกว้างขวาง ในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา รวมทั้งด้านการทหาร และจากข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ปรากฏ แสดงให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าววันวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญและความรุนแรงของปัญหา ยาเสพติดที่เกิดขึ้น โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเอาชนะยาเสพติด ณ จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 10 - 11 มีนาคม 2544 โดยกำหนด เป็นนโยบายเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายจะต้องเร่งดำเนินการแก้ปัญหาอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งกำหนดเป็นยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน ในการระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งส่วนราชการ และองค์กรเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

กองทัพบก ในฐานะหน่วยงานของรัฐ ได้รับความไว้วางใจ อธิการบดีให้เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการแก้ปัญหา ยาเสพติดของชาติ ทั้งในด้านการป้องกัน การปราบปราม และการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ซึ่งที่ผ่านมากองทัพบกได้ดำเนินการโครงการตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุม ในทุก ๆ ด้าน แม้กระทั่งการดำเนินงานด้านการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ซึ่งตามความเข้าใจของประชาชนทั่วไปมักจะเห็นว่า เป็นงานที่ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับการกิจของกองทัพบกโดยตรง แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว เนื่องจากกองทัพบกมีหน่วยที่มีคุณลักษณะ ซัดความสามารถที่สามารถรองรับช่วยเหลือและสนับสนุนการแก้ปัญหาของชาติได้ในเกือบทุก ๆ ด้าน

ในการดำเนินงานด้านการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โครงการ ฯ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นส่วนใหญ่มักจะมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายผู้ติดยาเสพติดที่ถูกดำเนินคดี ตามกฎหมายแล้ว แต่ด้วยปรากฏข้อเท็จจริงยังมีผู้ติดยาเสพติดอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งยังมีได้ ถูกดำเนินคดี และขาดความช่วยเหลือในการบำบัดฟื้นฟูจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลทางด้านสังคมจิตวิทยา จึงก่อให้เกิดปัญหาต่อครอบครัว หรือสถาบันที่ผู้ติดยาเสพติดเกี่ยวข้องโดยตรงเป็นอย่างมาก ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี จึงได้มอบนโยบายให้ กองทัพบก ได้ซึ่งมาช่วยบทบาทในการดำเนินงานต่อบุคคลดังกล่าว

จากเหตุผล และนโยบายสั่งการของ ฯพณฯ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กองทัพบก จึงได้กำหนดแนวทางเพื่อที่จะนำกลุ่มผู้ติดยาเสพติดที่ยังมิได้ถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ได้มีโอกาสเข้ามาทำการฟื้นฟูสมรรถภาพในหน่วยทหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่ตกเป็นทาสยาเสพติดได้กลับมาเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพสามารถร่วมพัฒนาชาติในด้านต่าง ๆ ต่อไป โดยได้จัดทำเป็นโครงการ "โรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต" (แบบสมัครใจ) ขึ้น ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมา กองทัพบก ได้รับบุคคลทั่วไปที่ติดยาเสพติด และมีความสมัครใจ รวมทั้งการสนับสนุน ส่วนราชการพลเรือนอื่น ๆ ได้แก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติและศาลอาญา กรุงเทพมหานคร เข้ารับ การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นที่เรียบร้อย จำนวน 3 รุ่น รวมทั้งสิ้น 1,380 คน โดยได้รับการสนับสนุน

งบประมาณ จากกองทุนมูลนิธิรณรงค์บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ของกองบัญชาการทหารสูงสุด เนื่องจากตามสถิติของกระทรวงสาธารณสุขและ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันจำนวน ของผู้ติดยาเสพติดยังคงมีอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด กองทัพบกโดยฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก จึงได้พิจารณาจัดทำโครงการ “โรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต” (แบบสมัครใจ) เพิ่มเติม เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดและมีความสมัครใจ จำนวน 11,000 คน ให้สามารถหลุดพ้นจากยาเสพติดทั้งปวง และไม่หันกลับไปใช้อีก
2. เพื่อพัฒนาผู้ติดยาเสพติดหลังจากที่ได้รับครบบำบัดฟื้นฟูแล้ว ให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขพร้อมที่จะเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไป
3. เพื่อช่วยลดภาระของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ทางด้านการบำบัดและฟื้นฟู

3. เป้าหมาย

บุคคลทั่วไปที่ติดยาเสพติด และมีความสมัครใจ จำนวน 11,000 คน โดย การประชาสัมพันธ์ตามสื่อสถานีวิทยุ และโทรทัศน์ในพื้นที่ และเครือข่ายของกองทัพบก รวมทั้งการประสานกับส่วนราชการพลเรือนหรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการช่วยเหลือประชาสัมพันธ์และรวบรวมกลุ่มเป้าหมายมาเข้ารับราชการบำบัดฟื้นฟู ๕ ในหน่วยทหารต่อไป โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นบุคคลที่มีอายุระหว่าง 15 - 35 ปี
2. มีความสมัครใจที่จะเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพในหน่วยทหาร
3. ผู้ปกครองให้ความยินยอม และรับรอง
4. ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง และโรคจิตประสาท

4. หน่วยงานรับผิดชอบ

กองทัพบก โดยกรมกิจการพลเรือนทหารบก/ฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบกเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการวางแผน อำนวยการ ประสานงาน และกำกับดูแลเป็นส่วนรวม

หน่วยรับผิดชอบในการดำเนินงาน จำนวน 37 หน่วย ดังนี้

1. หน่วยที่จัดตั้งเป็นโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต (แบบสมัครใจ) เดิม จำนวน 5 แห่ง ดังนี้

1.1 หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ (นปอ.) ณ พื้นที่ศูนย์ต่อสู้
ป้องกันภัยทางอากาศที่ 1 ประจำพื้นที่ภาคกลาง (ศปทอ.ทบ.1) อำเภอวังน้อย จังหวัดอยุธยา

1.2 กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ (พล.ร.2 รอ.) ณ กรมทหารราบที่ 2
รักษาพระองค์ (ร.2 รอ.) อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

1.3 กองพลทหารราบที่ 9 ณ ทungkangyang อำเภอไทรโยค จังหวัด
กาญจนบุรี

1.4 กองพลทหารราบที่ 16 อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1.5 กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ (พล.ม.2 รอ.) ณ พื้นที่กรมทหารม้า
ที่ 5 รักษาพระองค์ (ม. 5 รอ.) อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

2. หน่วยที่จัดตั้งเป็นโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต
(แบบสมัครใจ) เพิ่มเติม จำนวน 32 แห่ง ดังนี้

2.1 หน่วยในพื้นที่กองทัพอากาศที่ 1 จำนวน 6 หน่วย

2.2 หน่วยในพื้นที่กองทัพอากาศที่ 2 จำนวน 8 หน่วย

2.3 หน่วยในพื้นที่กองทัพอากาศที่ 3 จำนวน 6 หน่วย

2.4 หน่วยในพื้นที่กองทัพอากาศที่ 4 จำนวน 6 หน่วย

2.5 หน่วยของหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ จำนวน 1 หน่วย

2.6 หน่วยของกรมสรรพาวุธทหารบก จำนวน 1 หน่วย

2.7 หน่วยของกรมการสัตวทหารบก จำนวน 1 หน่วย

2.8 หน่วยของกองพลทหารม้าที่ 2 รักษาพระองค์ จำนวน 2 หน่วย

2.9 หน่วยของกองพลทหารช่าง จำนวน 1 หน่วย

5. วิธีดำเนินการ

แบ่งขั้นตอนการดำเนินงาน ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

1. การปรับปรุง และจัดเตรียมสถานที่ สำหรับจัดตั้งเป็นโรงเรียน
วิวัฒน์พลเมืองค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต จำนวน 37 หน่วย ครอบคลุมทุกภูมิภาค
ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2545 - มกราคม 2546 เพื่อดำเนินการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ
ผู้ติดยาเสพติด

2. การฝึกอบรมครูวิทยากรประกอบด้วยกำลังพลจากหน่วยที่จัดตั้งโรงเรียน
วิวัฒน์พลเมือง (เฉพาะหน่วยที่จัดตั้งใหม่ จำนวน 32 หน่วย) รวมจำนวน 480 นาย โดยแบ่งการฝึกอบรม
ออกเป็น 7 รุ่น ๆ ละ 60 - 75 นาย เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และเตรียมความพร้อมที่จะเป็น
วิทยากรการฝึกอบรมฯ ต่อไปในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2545 - มกราคม 2546

ขั้นตอนที่ 2

1. การกำหนดให้หน่วยที่จัดตั้งเป็นโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองฯ ดำเนินการเปิดรับสมัครจากประชาชนทั่วไป ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่เดียวกันหรือใกล้เคียงกับที่ตั้งหน่วย โดยกำหนดเกณฑ์ในการรับ จำนวนหน่วยละ 100 คนต่อรุ่น ตามช่วงระยะเวลาที่กำหนด หรือโดยการประสานกับส่วนราชการพลเรือนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อช่วยเหลือในการรับสมัครอาสาสมัคร มาเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพในหน่วยทหาร

2. การดำเนินการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในหน่วยทหารที่จัดตั้งเป็นโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต (แบบสมัครใจ) กำหนดระยะเวลา 45 วัน ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 3

การติดตามประเมินผล กำหนดเป็นวงรอบ 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่หน่วยทหารที่จัดตั้งเป็นโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองฯ และกรมกิจการพลเรือน ทหารบก/ฝ่ายกิจการพลเรือน ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก

6. ระยะเวลาดำเนินการ

ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2545 เป็นต้นไป

1. ระยะเวลาดำเนินการขั้นตอนที่ 1 จำนวน 15 วัน ต่อรุ่น ตั้งแต่ เดือน พฤศจิกายน 2545 - มกราคม 2546

2. ระยะเวลาดำเนินการขั้นตอนที่ 2 จำนวน 45 วัน โดยแบ่งออกเป็น 3 รุ่น ๆ ละ 3,700 คน และกำหนดการเปิดอบรมดังนี้

2.1 รุ่นที่ 1 ในห้วงเดือน มกราคม - มีนาคม 2546

2.2 รุ่นที่ 2 ในห้วงเดือน เมษายน - มิถุนายน 2546

2.3 รุ่นที่ 3 ในห้วงเดือน กรกฎาคม - กันยายน 2546

7. งบประมาณที่ใช้ดำเนินงานโครงการ

เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 76,492,000 บาท (เจ็ดสิบล้านสี่แสนเก้าหมื่นสองพันบาทถ้วน) โดยใช้งบประมาณประจำปี **2546** ตามแผนงานบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของกองทัพบก

8. เครื่องชี้วัดความสำเร็จ

หลังจากการเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพจาก โรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตเรียบร้อย ประมาณร้อยละ 70 ของผู้เข้ารับฝึกอบรมฯ จะไม่หันไปกลับไปใช้ยาเสพติดอีก

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถทำให้บุคคลทั่วไปที่ติดยาเสพติด และเข้ารับการฝึกอบรมมีความเข้าใจถึงปัญหาและผลกระทบของยาเสพติด จนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยลด ละ เลิก การเสพยาเสพติด และไม่หันกลับไปใช้ยาเสพติดอีก

2. สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งเมื่อได้รับการบำบัดแล้วให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข พร้อมทั้งจะเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไป

3. สามารถช่วยลดภาระของรัฐบาล ในการแก้ไขปัญหาเสพติดทางด้านบำบัด และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดได้ในระดับหนึ่ง (โครงการ “โรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต” แบบสมัครใจ บึงบประมาณ 2546 : ภาคผนวก ค)

รายละเอียดหลักสูตรการฝึกอบรมโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบสมัครใจของกองบัญชาการช่วยรบที่ 3 กองทัพภาคที่ 3

วิชาหลัก 5 วิชาได้แก่

1. วิชาทหารเบื้องต้น

- 1.1 การฝึกกายบริหาร
- 1.2 การต่อสู้ด้วยมือเปล่า
- 1.3 การฝึกบุคคลทำมือเปล่า
- 1.4 เทคนิคการพูดในที่ประชุม
- 1.5 การทดสอบร่างกาย / ก่าลังใจ
- 1.6 ประวัติศาสตร์ไทย

2. วิชาอุดมการณ์ประชาธิปไตย

- 2.1 การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 2.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- 2.3 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- 2.4 คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- 2.5 การบริหารราชการแผ่นดิน อบต. , อบจ. , เทศบาล
- 2.6 กฎหมายชาวบ้าน

3. วิชาสุขภาพอนามัย

- 3.1 ความรู้และวิธีป้องกันโรคติดต่อ
- 3.2 การปฐมพยาบาลเบื้องต้น

4. วิชาศีลธรรม และจริยธรรม

- 4.1 หลักพุทธศาสนา
- 4.2 พรหมวิหาร 4

- 4.3 สังคหวัตถุ 4
- 4.4 อิทธิบาท 4
- 4.5 สัตตบุรุษ
- 4.6 การปฏิบัติธรรมและวิปัสสนา

5. วิชาชีพระยะสั้น ๆ สอดแทรกด้วย วิชาการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพแบบเข้มข้น
 ทางสายใหม่ (FAST MODEL)

- 5.1 กลุ่มประชุมเช้า
- 5.2 งานบำบัด
- 5.3 สัมมนา
- 5.4 ครอบครัวยุบัติ
- 5.5 บำเพ็ญประโยชน์
- 5.6 Self Help Groups
- 5.7 กลุ่มปรับความเข้าใจ
- 5.8 กลุ่มจิตบำบัด
- 5.9 ประเมินผล
- 5.10 สันทนาการ / เกม

หน่วยสามารถพิจารณาเพิ่มเติมเนื้อหา / หัวข้อที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ได้ (ถ้าส่งกองบัญชาการ
 ชำรปที่ 3 ที่ 40/2546 ภาคผนวก ก)

วิชาที่เพิ่มเติมในหลักสูตร ได้แก่

6. วิชาการปฏิบัติการต่อต้านยาเสพติด มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม
 ได้บูรณาการ วิชาหลัก 5 วิชา และการนำเทคนิคและรูปแบบของสถานการณ์จำลอง จากการศึกษา
 สาธิต ภาพยนต์ และเหตุการณ์ยาเสพติดจริง ๆ ที่เกิดขึ้นทั่วไปมาวิเคราะห์สาเหตุและวิธี
 การแก้ไขในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้รอดพ้นจากสถานการณ์นั้น โดยมีการประยุกต์การใช้
 และพัฒนารูปแบบอย่างรวดเร็วตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป แนวการอบรมในวิชานี้
 ประกอบด้วยวิชาย่อย ได้แก่

6.1 กลุ่มสัมพันธ์

เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียน และแนะนำแจ้งเนื้อหาโดยรวมของตาราง
 อบรมที่สำคัญ

6.2 ปัญหาที่เกิดขึ้นจากภัยยาเสพติด

เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงสภาวะปัญหาโดยรวมของภัยยาเสพติด และตระหนัก
 ถึงภัยของยาเสพติดที่เกิดกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศ

6.3 การทำให้สังคมยอมรับเมื่อกลับสู่ชุมชน

เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงวิธีการทำให้สังคมยอมรับเมื่อกลับสู่ชุมชน และมีเทคนิคในการวางแผนเตรียมใจ และเข้าใจในความเป็นจริงของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ

6.4 เทคนิคการปฏิเสธ (ความขัดแย้ง , แรงจูงใจ)

เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในความรู้สึกขัดแย้งของสังคมรอบข้างและมีแรงจูงใจในการกลับตัวเป็นคนดี

6.5 สงครามยาเสพติด

เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงภัยจากสงครามยาเสพติด และรับรู้สถานการณ์ปัจจุบันของสงครามยาเสพติด

6.6 คุณอยู่ส่วนไหนของสงครามยาเสพติด

เพื่อให้นักเรียนทราบว่า แท้จริงนักเรียนถูกผู้ไม่หวังดีหลอกล่อโดยขบวนการยาเสพติดและนักเรียนสามารถถอนตัวกลับได้

6.7 กฎหมายและบทลงโทษผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและตระหนักถึงความรุนแรงถึงบทลงโทษด้านกฎหมายของผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

6.8 กฎสังคม

เพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญทางสังคม การถูกสังคมปฏิเสธ และการปฏิบัติตามกฎของสังคม

6.9 กฎแห่งกรรม

เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงกรรมดี กรรมชั่ว และสามารถปฏิบัติตนเชิงรับและการต่อต้านบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับยาเสพติด

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (2536:2 -14) ได้ศึกษาวิจัย การประเมินผลแผนป้องกันยาเสพติด พ.ศ. 2535 - 2539 ระยะที่ 1 เรื่องการสำรวจความรู้ความเข้าใจ และเจตคติต่อต้านยาเสพติดของกลุ่มเยาวชน ในสถานศึกษาเยาวชน นอกสถานศึกษาและประชากรวัยแรงงาน พบว่า ในการพิจารณาแนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจ เจตคติต่อต้านยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดมากมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติต่อต้านยาเสพติดมากด้วย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในกลุ่มมัธยมศึกษาชั้นนักเรียนยังมีเจตคติต่อต้านยาเสพติด ไม่สูงและต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ได้แก่กลุ่มตัวอย่างระดับประถมศึกษา อาชีวศึกษา เยาวชน นอกสถานศึกษาและประชากรวัยแรงงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่กำลังอยากรู้อยากลอง ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจ และรณรงค์ให้มากขึ้นด้วย

จากการศึกษางานวิจัยและทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้มีผู้พยายามศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดและศึกษาการป้องกันเยาวชน ทั้งในด้านการปฏิบัติและ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่มุ่งที่จะแก้ไขปัญหามากกว่าการป้องกัน การดำเนินงาน ส่วนใหญ่จะหว่านโดยวิธีให้ความรู้เรื่องยาเสพติดและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อป้องกันยาเสพติด แต่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่ง สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้

วิเชียร จันทะโชติ (2540) ศึกษา การพัฒนาหลักสูตรการป้องกันยาเสพติด สำหรับนักศึกษาอุตสาหกรรมศึกษา สถาบันราชภัฏอุดรธานี การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัย และพัฒนาหลักสูตรการป้องกันยาเสพติดสำหรับนักศึกษาจำนวน 203 คน ที่กำลังศึกษา อยู่ในปี 2537 โดยใช้เครื่องมือในการดำเนินงานคือแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการพัฒนาหลักสูตรแบบประเมินหลักสูตร สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับยาเสพติด นักศึกษามีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับยาเสพติด และฤทธิ์ยาเสพติดในขั้นต่ำ เจตคติเกี่ยวกับ ยาเสพติด นักศึกษามีเจตคติว่ายาเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี เมื่อเสพเข้าไปแล้วจะสร้างปัญหากับ ตนเอง และสังคม และมีเจตคติว่าเมื่อผ่านการอบรมแล้ว จะไม่หันไปใช้ยาเสพติดอีก สอดคล้อง กับการตั้งสมมุติฐานของการวิจัยครั้งนี้และนักศึกษามีความต้องการเข้ารับการอบรมการป้องกัน ยาเสพติดเนื้อหาที่ควรจะให้มีการอบรม คือ ความรู้เรื่องยาเสพติด กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด กิจกรรมการอบรม การดูงานนอกสถานที่ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ บทบาทสมมุติ และการบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้

ศุภาณัฐ เผือกคง (2541) การศึกษารายกรณีนักเรียนติดยาเสพติดในสถาน บำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โรงพยาบาลค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จังหวัดพิษณุโลก โดยกลุ่มตัวอย่างจะเป็นนักเรียนที่ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษา ในสถานบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของโรงพยาบาลค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหา- ราช จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 3 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ การสังเกตและบันทึกการสังเกต การสัมภาษณ์ ระเบียบสนทนา การเขียน อัตชีวประวัติ การเขียนบ้าน บันทึกประจำวัน แบบสอบถาม

ผลของการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 3 คน ติดยาเสพติด ชนิดยาบ้า และมีสาเหตุที่ติด คือ สาเหตุจากการเลี้ยงดูของครอบครัวเลี้ยงดูแบบตามใจมาก สาเหตุจากลักษณะส่วนตัวและบุคลิกภาพของนักเรียนอ่อนแอ ต้องพึ่งพาผู้อื่น ไม่มีความมั่นใจ ทางจิตใจ ก้าวร้าว ต่อต้านสังคม สาเหตุจากเพื่อนและสิ่งแวดล้อม และได้ผลที่เกิดจากการ ศึกษาวิจัยคือ หลังการศึกษาโดยใช้วิธีการแนะแนวด้วยวิธีการให้คำปรึกษา โดยใช้นักเรียน เป็นศูนย์กลาง จะทำให้นักเรียนที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 3 คน เลิกยาเสพติดได้ โดยไม่หวนกลับ มาเสพยา มีความมั่นคงทางจิตใจ สามารถพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีขึ้น และหลังจาก

สถานบำบัด และพักผ่อนที่บ้าน นักเรียนสามารถแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรม ของตนเองได้ นักเรียนให้ความร่วมมือในการช่วยแก้ไขเป็นอย่างดี สามารถปรับตัวเองได้ดีขึ้น มีสุขภาพจิตดีขึ้น มีความสนใจในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สนใจการเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงพัฒนาพฤติกรรมของตนเองไปในทางที่ดี จึงเป็นมูลเหตุให้ผู้วิจัยได้จัดทำหลักสูตรวิชาการ ปฏิบัติการต่อต้านยาเสพติดขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (2542) ศึกษาทัศนคติ ต่อสารเสพติดที่ไม่ผิดกฎหมาย กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าทำให้เข้ากลุ่มเพื่อนได้ดี คลายเครียด บำรุงร่างกาย คลายความเมื่อยล้าจากการทำงาน ในขณะที่มีทัศนคติต่อสิ่งเสพติดที่ผิดกฎหมาย มีความจำเป็นในการทำงาน ทำงานได้ทน ทำงานกลางแจ้งได้ และจากการวิจัยพบว่า สถานประกอบการขนาดเล็กจะขาดการเอาใจใส่ดูแล มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ด้อยกว่า สถานประกอบการขนาดใหญ่ ๆ จึงควรมุ่งดูแลหรือจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสารเสพติด ในกลุ่ม เป้าหมายนี้เป็นพิเศษ ซึ่งในการวิจัยผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบความรู้และทัศนคติที่ไม่ ถูกต้องต่อ ยาเสพติด สอดคล้องกับตัวแปรตามในการทำวิจัยครั้งนี้เช่นกัน

ทองทิพย์ บุรณสงคราม (2545) ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการ พัฒนาสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ในโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต กองพลทหารราบที่ 11 การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณประกอบคุณภาพ รวมทั้งการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกโดยมีขอบเขตการศึกษาเฉพาะผู้เข้ารับการอบรมในโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ในโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต กองพลทหารราบที่ 11 รุ่นที่ 1 จำนวน 100 คน ในช่วงเดือนตุลาคม 2544 – เดือนมกราคม 2545 และประเมินผล ผู้เข้ารับการอบรมดังกล่าวในระหว่างการอบรมและหลังจากการอบรมเสร็จสิ้นแล้ว 1 เดือน เป็นประชากรศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานคือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสอบถามหลังการอบรม และแบบสอบถามเมื่อจบการอบรมแล้ว 1 เดือน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่สถิติร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการ จุดเด่นของโครงการ คือ ผู้เข้ารับการอบรมมีการพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจ มีกำลังใจ และจากการได้ฝึกแบบทหาร พบว่าทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีการพัฒนาด้านร่างกาย และจิตใจ มีกำลังใจ และจากการได้ฝึกแบบทหาร พบว่าทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิด เห็นว่าตนเองมีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง มีระเบียบวินัย และคิดว่าการมีชีวิตและอนาคตที่ดีไม่จำเป็นต้องพึ่งพายาเสพติด สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยคือตัวแปรต้นและสมมุติฐานของการวิจัยครั้งนี้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม ตามโครงการโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบสมัครใจของกองบัญชาการช่วยรบที่ 3 กองทัพภาคที่ 3

ทองทิพย์ บุณยสงคราม (2546) ศึกษา สัมฤทธิ์ผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกองทัพบก ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการอบรมในโครงการโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายฟื้นฟูคุณภาพชีวิต (แบบสมัครใจ) กรมทหารราบที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและประเมินผลโครงการในโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายฟื้นฟูคุณภาพชีวิต (แบบสมัครใจ) กรมทหารราบที่ 3 ค่ายกฤษณ์สีวะรา อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ประชากรที่ใช้ คือผู้ติดยาเสพติดที่สมัครใจ ต้องการเลิกยา เข้ามารับการอบรม ในโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองฯ (แบบสมัครใจ) กรมทหารราบที่ 3 จำนวน 110 คน ระหว่างวันที่ 5 กุมภาพันธ์ – 20 มีนาคม 2546 วิธีดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการอบรม ผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดจนศึกษาจากเอกสารงานวิจัย ทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมและสรุปผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกองทัพบกในโครงการโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ฯ (แบบสมัครใจ) กรมทหารราบที่ 3 ประสบผลสำเร็จ คิดเป็นร้อยละ 96.67 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ในด้านการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง ค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบสมัครใจ ที่มุ่งเน้นในการบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดให้สามารถลด ละ เลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเป็นแบบการฝึกอบรม และวิธีการในการที่จะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เกี่ยวกับยาเสพติดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข จึงเป็นอีกมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยได้จัดทำหลักสูตรวิชาการปฏิบัติต่อต้านยาเสพติดขึ้น

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบความคิดเพื่อการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

